

Fróðskaparsetur Føroya

**“fyrireiking av framtíðarætlan
fyri hølisviðurskiftini hjá
Fróðskaparsetrinum”**

Frágreiðing, juni 2016

Innihaldsyvirlit

1.0. Inngangur	2
1.1. Arbeiðssetningur	3
1.2. Skipan av arbeiðnum	3
1.3. Virðisgrundarlag og fortreytir	4
1.4. Tiltgongd	7
2.0. Lýsing av Fróðskaparsetri Føroya	8
2.1. Forsøga Fróðskaparsetursins	8
2.2. Fróðskaparsetur Føroya í dag	9
2.3. Bygnaður	9
2.4. Útbúgvingga	10
2.5. Starvsfólk og lesandi	11
2.6. Hølisviðurskifti	12
3.0. Framtíðartørvur	14
3.1. Ein framtíðarvisión	14
3.2. Menning av Fróðskaparsetrinum	15
4.0. Økið og aðrir stovnar	19
4.1. Debesartrøð - Frælsið	19
4.2. Aðrir stovnar	20
5.0. Framtíðar læruumhvørvið	21
5.1. Undirvísing og rúm	21
5.2. Rúm til óformliga samveru	25
5.3. Inniumhvørvi	26
5.4. Víddarbýti	27
5.5. Bygningarnir hjá Fróðskaparsetri Føroya/ Skúlin á Fløtum	28
6.0. Bústaðir til lesandi	31
7.0. Niðurstøður og tilmæli til víðari arbeiði	33
Fylgiskjal 1	34
Fylgiskjal 2	38

1.0. Inngangur

Áhugin at fara undir hægri útbúgving í Føroyum er støðugt vaksandi. Talið á lesandi á Fróðskaparsetri Føroya er nú um 800, og er hetta nærum tvífaldað seinastu fimm árini. Hetta er eitt sera positivt og gleðiligt rák og ein greið ábending um, at lestrarumhvørvið í Føroyum er í stórari menning.

Hetta er samstundis ein avbjóðing, tí dygdargóð útbúgvingartilboð krevja dygdargóðar karmar. Tey seinastu árini eru høli til Fróðskaparsetrið útvegað so við og við alt eftir tí vaksandi talinum á lesandi, og eftir hvar høli hava verið til taks. Støðan nú er, at virksemið er spjatt um allan býin, og framvegis er hvørki rúm fyri teimum lesandi ella fyri starvsfólkunum.

Ásannandi, at skal tað framhaldandi standa føroyingum í boði at fara undir hægri lestar í egnum landi, skulu munagóð stig takast til at útvega Fróðskaparsetrinum fullgóðar karmar til at savna virksemið og til at skapa eitt stimbrandi og virkið umhvørvi, sum kann fullnýta orkuna og vitanina hjá starvsfólkum og lesandi.

Landsstýriskvinnan í mentamálum, Rigmor Dam, hevur tí sett ein arbeiðsbólk at fyrireika framtíðar hølisviðurskiftini á Fróðskaparsetri Føroya. Henda frágreiðingin er fyrsti liður í hesum arbeiðinum.

Á almennum fundi tann 15. apríl í sambandi við fyrilestur um framtíðar hølisviðurskifti á Fróðskaparsetri Føroya vísti landsstýriskvinnan á, at okkara största avbjóðing sum samfelag er at skapa einar yngri Føroyar, har ungdomurin trívist og festir rót.

“Málið skal tí vera, at kampus Føroyar verður lestrarligi miðdepilin fyri okkara ungu, har vit kunnu bjóða eitt spennandi, mennandi og nútímans lestrarumhvørvi. Har okkara ungdómar lesa, liva og knýta vinarbond fyri lívið. Har okkara starvsfólk undirvísa og granska og fáa fakligar avbjóðingar, og har útlendsk lesandi leita sær útbúgving, vitan og sambond tvørtur um lond og fakmørk.”

60% av okkara ungdómi taka sær útbúgving uttanfyri Føroyar og áleið helvtin av teimum koma ikki heim aftur eftir loknan lestur¹. Tørvur er á at eggja ungum fólk at útbúgva seg í Føroyum og tí mugu skapast góðir karmar og viðkomandi útbúgvingar.

Í frágreiðingini verður í stuttum lýst, hvussu Fróðskaparsetur Føroyar er samansett í dag viðvíkjandi útbúgvingum, hølisviðurskiftum og tali á lesandi og starvsfólkum. Vist verður á ætlaðar útbúgvingar og tal á lesandi næstu 10-15 árini, og hugleitt verður um, hvussu eitt savnað granskings- og útbúgvingarumhvørvi eigur at mennast.

Lagt er upp til, at Fróðskaparsetrið verður staðsett Frælsinum, Nóatún og Debesartrøð. Økið og ásetingar í byggisamtyktini verða lýst í stuttum. Somuleiðis verður greitt frá um aðrar stovnar í økinum, og hugleitt verður um møguligt samstarv.

¹<http://www.studni.fo/get.file?ID=11916>

Ynskið hjá Landsstýrinum er at fáa til vega bíligar og góðar lestrarbústaðir í setursumhvørvinum. Í frágreiðingini verður greitt frá um bústaðarmöguleikar í høvuðsstaðnum í lötuni, og víst verður á spurnarblað, sum er gjort í sambandi við arbeiðið hjá arbeiðsbólkinum.

1.1. Arbeiðssetningur

Landstýriskvinnan í mentamálum Rigmor Dam, setti í desember 2015 arbeiðsbólk at

“fyrireika framtíðarætlan fyrí hølisviðurskiftini hjá Fróðskaparsetri Føroya”

Arbeiðsbólkurin hevur verið mannaður við umboðum fyrí Mentamálaráðið, Landsverk, Fróðskaparsetrið og Bústaðir.

Limirnir í arbeiðsbólkinum voru hesi:

Fyri Fróðskaparsetrið: Hans Pauli Joensen, Jørgen Meitilberg og Sigurð í Jákupsstovu

Fyri Mentamálaráðið: Martin Næs og Mortan Zachariassen

Fyri Landsverk: Kirstin Hansen og Ole Jensen

Fyri Bústaðir: Sigmar Jacobsen

Fróðskaparsetrið er eisini við í arbeiðsbólki saman við Tórshavnar Kommunu, ið hevur til endamáls at lýsa, hvussu økini Frælsið, Nóatún og Debesatrøð kunnu verða kipað sum framtíðar universitetsøki til gagns fyrí býarmenningina. Arbeiðsbólkarnir hava í ávísan mun samskipað fundirnar og miðað eftir at halda eitt opíð samskifti, sum tryggjar, at ymsu áhugamálini kunnu fáa ljóð til røttu tíð. Tað arbeiðið heldur fram.

1.2. Skipan av arbeiðnum

Arbeiðsbólkur

Fundarvirksemið í kampusbólkinum hevur verið skipað við einum føstum fundi hvørja viku. Aðrir fundir hava verið hildnir eftir tørvi.

Arbeiðið hevur verið býtt í fýra tættir

1. Lýsing av Fróðskaparsetrinum og framtíðar tørvinum
2. Markamót til aðrar stovnar á økinum
3. Lýsing av bygningunum á Frælsinum
4. Bústaðartørvur hjá lesandi

Verkstova og fyriestur

Tann 15. apríl 2016 skipaði arbeiðsbólkurin fyri verkstovu, har umboð fyrí vísindastarvsfólk og lesandi voru boðin at vera við. Verkstovan var skipað við fyriestrum og orðaskifti.

Fyriestrarhaldarar voru Helene Bekker, arkitektur frá Henning Larsen Arkitekter, Sebastian Horst,

instituttleiðari á Københavns Universitet og Inge Mette Kirkeby, arkitektur og seniorgranskari á Statens Byggeforskningsinstitut, har tey greiddu frá um ávikavist:

- “Tilgongd, ætlan og atlit”
- “Framtíðar lestrarlív, nýggjar karmar um læring”, og
- “Lestrarumhvørvi, sum stuðlar undir menning og vitanardeiling”

Í sambandi við verkstovuna varð skipað fyri almennum kunningartiltaki í auliní á Námsvínsindadeildini, har kunnað varð um gongdina hjá arbeiðsbólkinum og við fyrilestrum um evnini, sum voru á skrá fyri verkstovuna.

Ráð teirra lesandi

Arbeiðsbólkinur bjóðaði fyrst í apríl Ráð teirra lesandi á fund, at kunna tey um arbeiðið í bólkinum og at fáa lýst ynskir og hugsanir hjá teimum lesandi um, hvussu tey síggja framtíðar Fróðskaparsetur Føroya og fyri at fáa teirra lýsing av styrki og tørví hjá Fróðskaparsetrinum. Samrøða var við fýra lesandi, ið umboðaðu Føroyamálsdeildina, Náttúruvísindadeildina og Søgu- og samfelagsdeildina. Ein høvuðsboðskapur teirra var, at átrokandi tørvur er á at savna ymsu lestrarumhvørvini, soleiðis at betur samband fæst millum lesandi á ymsu deildunum, og at eitt mennandi lestrarlív kann fáast at virka. Tey lögdu dent á, at stórur tørvur er á góðum fysiskum umstøðum til m.a. lestrarpláss, bólkarúm, bókasavn og sosiala samveru.

Tey vístu á, at tað er týdningarmikið, at stovnurin heldur fast við góða og tætta sambandið millum lesandi og starvsfólk, sum er í dag.

1.3. Virðisgrundarlag og fortreytir

Tá talan er um at leggja ætlanir fyri okkara framtíðar granskings-, menningar- og læringarumhvørvi, er umráðandi at arbeiðið verður gjort á einum tryggum grundarlagi. Arbeiðsbólkinur hevur tí mett tað vera av stórum týdningi, á hesum fyrsta arbeiðsstiginum, at røttu fortreytirnar verða settar fyri víðari arbeiði, og at eitt hóskandi virðisgrundarlag verður ásett fyri eini komandi bygging, ið er í samljóð við tað virksemi, ið skal staðsetast her. Vit mugu seta røttu spurningarnar so tíðliga sum til ber til dømis, hvussu vit kunnu skapa eitt vælvirkandi umhvørvi fyri gransking og læring, um hvørji viðurskifti tað eru, sum ávirka tað, soleiðis at okkum eydnast í royndini, at skapa eitt umhvørvi, ið kann fremja hugsjónina hjá Fróðskaparsetinum, at:

Fróðskaparsetrið framtíðartryggjar føroyska samfelagið.

Endamálið við at áseta virðisgrundarlag fyri at menna framtíðar hølisviðurskiftini hjá Fróðskaparsetri Føroya er at skapa eina felags fatan av, hvat virksemi skal hýsast á økinum, hvønn týdning tað virksemið hevur fyri samfelagið, hvør hølistørvurin er, og um hvørji krøv verða sett hølunum.

Fróðskaparsetrið sigur í setningi sínum, at **Fróðskaparsetrið er fóroyiski vitanardepilein, ið fremur undirvísing og gransking á altjóða stigi, og sum virkar fyrir burðardyggari samfelagsmenning og nýskapan.** Fróðskaparsetrið er ein sjónligur og virkin leikari, ið leggur eina ví sindaliga grund undir mentanarligt, samfelagsligt og vinnuligt virksemi.

Tað er týdningarmikið, at hugsjón og setningur, ið stovnurin hevur sett sær fyrir, sæst aftur í og er berandi fyrir arbeidið at skipa framtíðar hølisviðurskifti til stovnin.

Fyri komandi seturshølini (kampus) verður mælt til at seta hesar fortreytir og hesi virði:

- Vakstrarætlan Setursins miðar eftir at talið á lesandi verður umleið 1500 í 2024. Høliskarmarnir mugu leggjast til rættis eftir tí.
- Mælt verður til at skapa felags karmar fyrir Fróðskaparsetrið og fyrir sektorgranskingarstovnarnar soleiðis sum Føroya Vísindarráð og Granskingarráði í strategiskjali sínum *Vitan og Vøkstur* frá 2011² mæla til. Á henda hátt fer at bera til at gagnnýta samvirkandi fyrimunir og at menna eitt samanhægandi umhvørvi fyrir gransking og hægri útbúgving.
- Arbeiðsbólkurin metir, at tað hevur alstóran týdning, at nýggja granskingar- og útbúgvingarumhvørvið verður ein merkisstaður fyrir land og høvuðsstað. Universitet skapa framburð, menning og vøkstur. Ein partur av at skapa universitetinum góðar karmar er staðseting og byggilist. Staðsetingin á Debesartrøð/Nóatúni/Frælsinum er framur góð og tí verður mælt til at menna økið soleiðis, at tað verður ein merkisstaður við stórari atdráttarmegi har virksemi og karmar stuðla hvør øðrum, og økið fær ein eyðsýndan samleika
- Universitetsøkið má vera eitt opíð, inkluderandi og savnandi umhvørvi, ið dregur býin, samfelag og vinnulív til sín. Mælt verður til at innhugsa sjónligar karmar og markamót til vinnulív og til kreativt og nýskapandi virksemi. Framtíðar arbeiðspláss og samfelagsmenning fara alsamt meira at verða skapt á slíkum markamótum

² Sektorgransking fer sum er fram á fleiri stovnum, ið bæði hava m.a. gransking og myndugleikatænastu sum endamál. Tað hevur mangan verið víst á, at gransking í Føroyum eיגur at savnast, og at granskunar eiga at hava tilknýti til Fróðskaparsetrið. Strategiskjalið hjá Granskingarráðnum “Vitan og Vøkstur” frá 2011 sigur soleiðis um “Styrktir karmar fyrir fóroyiskar gransking”

Fróðskaparsetur Føroya miðdepil fyrir útbúgving og gransking: Umhvørvi fyrir útbúgving og gransking verða savnað við einum sterkum Fróðskaparsetri Føroya sum natúrligum miðdepli og samstarvsfelaga. Tilgongdin at leggja útbúgvingarstovnar aftur Fróðskaparsetrinum og uppstiga allar útbúgvingarnar skal halda fram. Granskingarumhvørvin eru smá og viðbrekin og skulu i stórst moguligan mun verða lögð saman i stórra eindir fyrir at tryggja dygd og samanhæng. Virksemið hjá sektorgranskingar-stovnunum skal verða samskipað og formliga knýtt at Fróðskaparsetrinum, har tað ber til. Fróðskaparsetrið skal eisini hava avtalur við útlendskar stovnar um útbúgving og gransking.

Fróðskaparsetrið skal vera ein sterkur og sjónligur útbúgvingar- og granskingarstovnur, sum gagnnýrir tóka tilfeingið i Føroyum til dygdargóðar útbúgvingar og dygdargóða gransking, sum samfelið hefur brúk fyrir. Felags arbeiðsumstøður fremja samstarv og dygd. Arbeitt skal verða miðvist við at skapa eitt gott felags arbeiðsumhvørvi Á Fróðskaparsetrinum og sektorgranskingarstovnunum. Arbeiðsplássini hjá granskumarum og undirvísingarokini skulu ligga lið um lið, soleiðis at útbúgvingarumhvørvið fær nyttu av teimum hentleikum, sum granskingin kann veita. Karmar skulu skapast, har granskumarar og lesandi á öllum fakókjum kunnu nýta somu arbeiðshøli, undirvísingarhøli, bókasavn, teldunetwerk, matstovu og annað.

Stovnarnir og granskumarar hava fyrir neydini at hava eitt universitets- og granskingarbókasavn tókt við vælútgjørdum hølum, neyðugum bókmentum, fullari atgongd til elektronisk tíðarrit og tókniligum amboðum. Hátøknilig gransking krevur rannsóknarstovur og tillik, sum hvørki fóroyisku virkini ella fóroyisku sektorgranskingarstovnarnir hvør sær hava fíggjarliga megi til at uppbyggja ella stødd til at gagnnýta. Infrakrivið til hátøkniliga gransking og menning (rannsóknarstovur, töl, felags hølir, ráðgeving, kveiking og kleking av vinnuligum verkætlánum og annað) skal savnast og vera til taks hjá bæði granskingarstovnum og vinnu í einum granskarettri. Granskarettrið skal stuðla og birta undir meira og fjølbroyttari gransking, millum annað í heilsu og biotøkni og vera miðdepil í fóroyiskari vinnugransking, menning og nýskapan.

- Universitetsþókið eigur at verða eitt sjónligt dömi um hugsjónina burðardygg menning og bygging
- Arbeiðs- og lestrarumhvørvi
 - Lesandi og starvsfólk skulu í so stóran mun sum til ber fáa gagn av hvør øðrum. Tí er umráðandi at lesandi verða væl integrerað á Setrinum og síggja seg sum part av setningi og hugsjón hjá stovninum.
 - Undirvísingarumhvørvið skal í allar mátar stuðla uppundir, at læringin verður munadygg, har tann lesandi verður settur í miðdepilin, og at dentur verður lagdur á at stimbra forvitni og leitan eftir vitan.
 - Virksemið (gransking, útbúgving og innovatiún) skal kunna skipa seg munadygt og í samsvari við áleikandi tørv. Tað er umráðandi at minka hierarkiskar forðingar sum mest og at geva starvsfólkum frælsi at virka.
 - Fysisku umstøðurnar, so sum innrætting, rúmstøddir, inniklima, ljós og ljóðviðurskifti og aðrar fysiskar umstøður skulu stuðla tað virksemið, ið skal staðsetast, og verða við til, at starvsfólkatrivnaðurin og trivnaðurin hjá teim lesandi er góður.
- Tøkni
 - Tøkni skal nýtast til fulnar til at fremja endamálini hjá Setrinum. Við at nýta økni á rættan hátt kann hon stuðla arbeiðinum, at fleiri fáa atgongd til lestur og vitan, at granskingin verður munadyggari og betur, og at raksturin hjá Fróðskaparsetrinum mennist.
 - Fjarlestur skal vera týðandi táttur í at veita dygdargóð og fjøltáttað útbúgvingartilboð.
 - Tøkni skal verða við til at skapa eitt vælvirkandi, sunt og trygt arbeiðsumhvørvi.
- Tilgongd
 - Fyri at rökka málunum at menna eitt sterkt granskingar- og útbúgvingarumhvørvi, er neyðugt at seta fokus á at skapa eitt so vælvirkandi, nýtíðarligt og skapandi arbeiðs- og lestrarumhvørvi sum til ber.
 - Starvsfólk og lesandi skulu takast við í arbeiðið at kortleggja tann tørv, ið komandi høliskarmarnir skulu nøkta og til at seta fram loysnir um hvussu nýskapandi loysnir kunnu mennast.

1.4 Tilgongd

Arbeiðið at skipa bygging er í høvuðsheitum bólkað í 3 høvuðspartar:

1. Grundarlag
2. Kanningararbeiði og støðutakan
3. Framleiðsla og bygging

Niðanfyri eru høvuðsstigini lýst og tíð sett av til einstøku stigini. Tíðarlinjan vísur, hvussu langt arbeiðið higartil er komið.

juni 2016									
1. Grundarlag		2. Kanning og støðutakan			3. Framleiðsla og bygging				
Hugskotslysing Byggiskrá	Tilmæli góðkennin	Kapping sniðgeving	Tilmæli góðkennin	Projektering	Tilmæli góðkennin	Bygging	Góðkennin avhending	Taka í nýtslu	Rakstur og viðlíkahald
9 - 18 mðr.	6 - 18 mðr.	18 - 24 mðr.	20 - 30 mðr.	2 - 3 mðr.	1-ára / 5-ára garantíy	Framhaldandi			

Arbeiðsbólkurin hevur arbeitt við at lýsa fyrsta partin av grundarlagnum undir verkætlani, hugskotslysingin.

1. Grundarlag		
Hugskotslysing Yvirskipað lýsing av verkætlani		Byggiskrá Nágreinað lýsing av verkætlani
Mál, strategi og berandi virðir Menningar- og vakstrærætlan Áhugabólkar, fyrilestrar Tørvslýsing Möguleikakanning, verkstova	Tilmæli - góðkennin	Greina krøv og ynskir til hølir, útbúnað og hentleikar Fáa til vega vitan um líknandi verkætlánir og greina möguleikar Taka viðkomandi áhugabólkar við í arbeiðið Greina góðskukrøv og standardir Greina fortreytir -býarskipan, myndugleikakrøv, ognarviðurskifti, friðingar, leiðingar v.m. Gera kostnðarætlan Gera tíðarætlan Gera tilmæli til framhald, herundir skipan av projektering, útbjóðingarhátt og möguliga kapping, skipan av bygging, útbjóðingarhátt og stigbýti
6 mðr.		9 - 12 mðr.

Tá ið politiska skipanin við grundarlagi í hesi frágreiðingini hevur góðkent víðari ætlanina, kann farast undir stigini, sum leiða til eina byggiskrá. Tá ið byggiskráin er liðug, er somuleiðis fyrsti høvuðsparturin liðugur og annar høvuðspartur kann byrja.

2.0. Lýsing av Fróðskaparsetri Føroya

2.1. Forsøga Fróðskaparsetursins

Fróðskaparsetur Føroya varð stovnað í 1965 við tí latínska heitinum Academia Færoensis. Tað voru limirnir í Føroya Fróðskaparfelag, stovnað í 1952, sum tóku stig til at fáa ein lerdan háskúla í Føroyum. Føroya Fróðskaparfelag arbeiddi miðvist fyri einum vísindaligum umhvørvi. Av virksemi felagsins kunnu nevnast útgávan av Fróðskaparriti og eitt sera umfatandi arbeidi at savna føroyskt orðatilfar.

Við einum uppskoti frá Fróðskaparfelagnum sum grundarlagi samtykti Føroya lögting í 1965 at seta á stovn Fróðskaparsetur Føroya, við tí endamáli at inna ”vísindaligt rannsóknarstav og hægri undirvísing. Skylda læraranna er at fremja bæði”. Føroyingar fingu tá ein hægri lerdómsstovn.

Virksemið tey fyrstu árini fevndi um ársskeið í náttúrusøgu og í føroyskum fyri lærarar. Tað voru skeið, sum Fróðskaparfelagið hevði tikið stig til, og sum Fróðskaparsetrið helt fram við. Umframt ársskeiðini skipaði Setrið fyri almennum fyriilestrum um ymisk evni og kvøldskeiðum í føroyskum. Tey fyrstu árini stílaði Setrið fyri eini innsavningarnarnevnd, ið varð sett í 1967, og hevði til uppgávu at bjarga føroyskari fólkamentan. Sum framhald av hesi nevnd varð tjóðlívsnevndin sett í 1970 til at savna tilfar um føroyskt fólkalív og føroysk fólkaminni. Hetta tilfar er nú á goymslu á Føroyamálsdeildini. Harumframt varð nevnd sett í 1972 at skipa fyri innsavning av føroyskum sámasangi og andaligum vísusongi³.

Náttúrvísindadeildin varð skipað í 1972, og Søgu og Samfelagsdeildin í 1987.

Í 1987 varð Fróðskaparsetur Føroya skipað frá at verða akademi til universitet. Stovnurin varð skipaður sambært nýggjari lóggávu og við kollegialum stýri, har starvsfólk valdu megindeildarráð og setursráð. Starvsfólk valdu rektara, sum varð limur og formaður fyri setursráðnum

Í 2008 varð lógin broytt til núverandi lóg, Løgtingslög nr. 58 frá 9. juni um Fróðskaparsetur Føroya, sum broytt við Løgtingslög nr. 51 frá 8. mai 2012⁴, ásetur, at Fróðskaparsetrið er almennur stovnur, tó við einum stýri sum evsta myndugleika. Stýrið setur rektara. Í stýrinum sita 7 fólk, ið ráðharrin fyri mentamál tilnevnir. Fýra stýrislimir eru valdir uttanseturs og tríggir stýrislimir innanseturs (tvey starvsfólk og eitt umboð fyri lesandi). Stýrisformaður/-forkvinna verður vald millum tey uttanseturs tilnevndu. Við nýggju lóginu frá 2008 varð Føroya Læraraskúli og Sjúkrarøktarfrøðiskúli Føroya lagdir saman við Fróðskaparsetrinum undir samlaða heitinum Fróðskaparsetur Føroya.

³ Heimasíða setursins, <http://setur.fo/um-setrid/soega/>

⁴ http://setur.fo/fileadmin/user_upload/SSS/PDF-filur/Regluverk/Um_Frodkaparsetur_Foroya/LOGTINGSLOG_NR._58_FRA_9._JUNI_2008_UM_FRODSKAPARSETUR_FOROYA.pdf

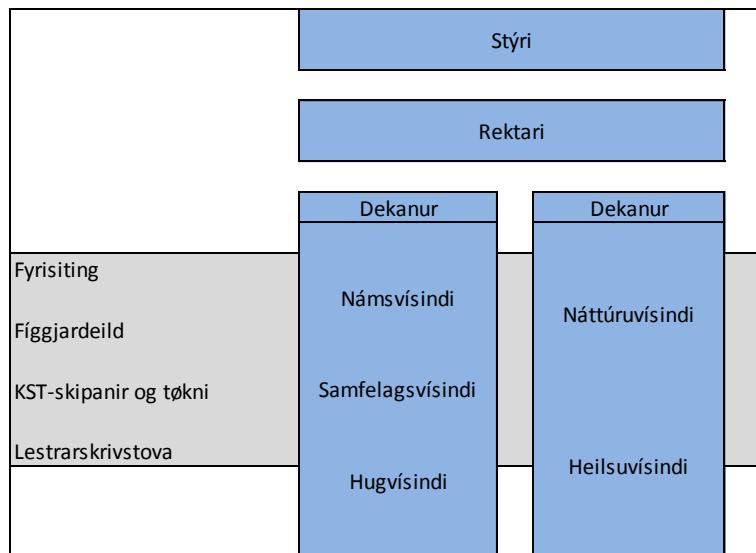
2.2. Fróðskaparselur Føroya í dag

Fróðskaparselur Føroya er eitt universitet, har granskning og undirvísing eru kjarnin í virkseminum. Endamálið hjá Fróðskaparseluri Føroya, sum er ásett í lögtingslög, er at inna granskning, geva frálæru á hægsta stigi og breiða út kunnleika um ví sindalig úrslit og háttalög. Fróðskaparselurið skipar sjálvt fyrir virksemi sínum innan fyri teir karmar, sum lögtingslógin um Fróðskaparselurið frá 2008 setur.

Aðalmálið hjá Fróðskaparselrinum er burðardyggi menning av føroyska samfelagnum. Í 2014 varð 10 ára strategisk ætlan samtykt av stýrinum, sum setir karmar og mál fyrir menningina av Fróðskaparseluri Føroya 2014-2024.

2.3. Bygnaður

Fróðskaparselurið er í dag skipað við fimm fakligum deildum og einari fyrisiting. Tær fimm fakdeildirnar eru aftur skipaðar í tvær megindeildir undir leiðslu av dekani, sí mynd-1 niðanfyri, ið lýsir bygnaðin við fyrisiting, akademiskum deildum og fakókjum. Deildirnar eru hesar: Námsví sindadeildin (NÁD), Náttúruvísindadeildin (NVD), Føroyamálsdeildin (FMD), Søgu- og samfélagsdeildin (SSD) og Sjúkrarøktarfrøðideildin (SFD).

Bygnaður

Fróðskaparselurið er í vökstri. Kósin, ið var løgd við nýggjari lög og samanlegging í 2008, var fyrsta stig í einari miðvísari ætlan at skipa eitt stórra og sterkari universitet, ið lýkur altjóða krøv.

Læraraskúlin, sum var, (nú Námsví sindadeildin) og Sjúkrarøktarfrøðiskúli Føroya, sum var, (nú Sjúkrarøktarfrøðideildin) eru farin undir eina tilgongd at uppstiga ví sindastarfsfólk fakliga til tess at ogna sær granskingsarførleikar. Soleiðis verða lunnar lagdir undir granskingsargrundað útbúgvingarvirkeemi. Hetta er drúgv tilgongd, ið krevur, at áhaldandi verður arbeitt við at seta og røkka nýggj mál fyrir virksemið á deildunum. Ein onnur stór avbjóðing í sambandi við

stovnssamanlegging er at seta eina felags kós og at fremja felags fatanir, siðvenjir og mannagongdir fyri tann samlaða stovnin. Ynskilt er at Fróðskaparsetrið fær eina felags stovnsmentan, ið sum frá líður loysir verandi deildarmentanir av. Fysisku karmarnir og bygnaðurin hava stóran týdning fyri, hvussu hesi viðurskifti kunnu loysast.

2.4. Útbúgvíngar

Arbeitt verður áhaldandi við at menna nýggj útbúgvíngartilboð, bæði á bachelor og masterstigi og við hesum at skapa möguleikar fyri, at faklig menning innan gransking og útbúgving elvir til samvirkandi fyrimunir, ið leggja upp til nýggjar útbúgvíngar og granskingarøki.

Á Setrinum eru í dag 13 bachelorútbúgvíngar, 6 masterútbúgvíngar og 5 hjánám. Harumframt eru alsamt fleiri ph.d. lesandi, og tørvur og áhugi er fyri eftirútbúgving. Útbúgvíngartilboðini eru sett upp niðanfyri. Umframt virknar útbúgvíngar eru eisini nevndar útbúgvíngar, ið eru undir fyrireiking.

Bachelor	Master	Hjánám	Aðrar
Lærari	Føroyskt og bókmentir	Søga	Ph.d.
Námsfrøði	Masterlæra (søga, samf)	Samfelagsfrøði	Stakskeið
Føroyskt og bókmentir	Burðardygg menning	Stjórnmálafrøði	Summarskeið
KT-verkfroði	Løgfrøði	Føroyskt	Diplom
Orkuverkfroði	Fólkahelsa	Støddfrøði	Ískoytisskeið
Lívfrøði (vistfrøði)	Vegleiðing		Eftirútbúgving
Lívfrøði (havlivfrøði)			
Lívfrøði (mýlsk lívfrøði)			
Sjúkrarøktarfrøði			
Søgufrøði			
Samfelagsfrøði			
Stjórnmálafrøði			
Búskaparfrøði			

Útbúgvíngar sum eru virknar

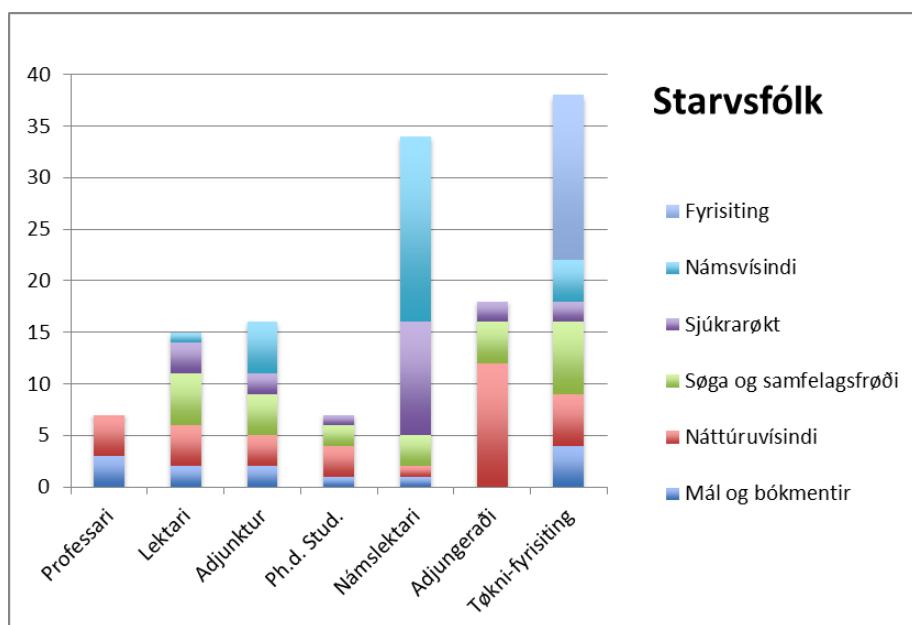
Bachelor	Master	Hjánám	Aðrar
List og kreativitetur	KT-verkfroði		
Læknavísindi	Lívfrøði		
Løgfrøði			
	Fiskivinna og aling		
	Fjølmiðlar		
	Matvørur		
	Læknavísindi		

Útbúgvíngar sum verða fyrireikaðar

2.5. Starvsfólk og lesandi

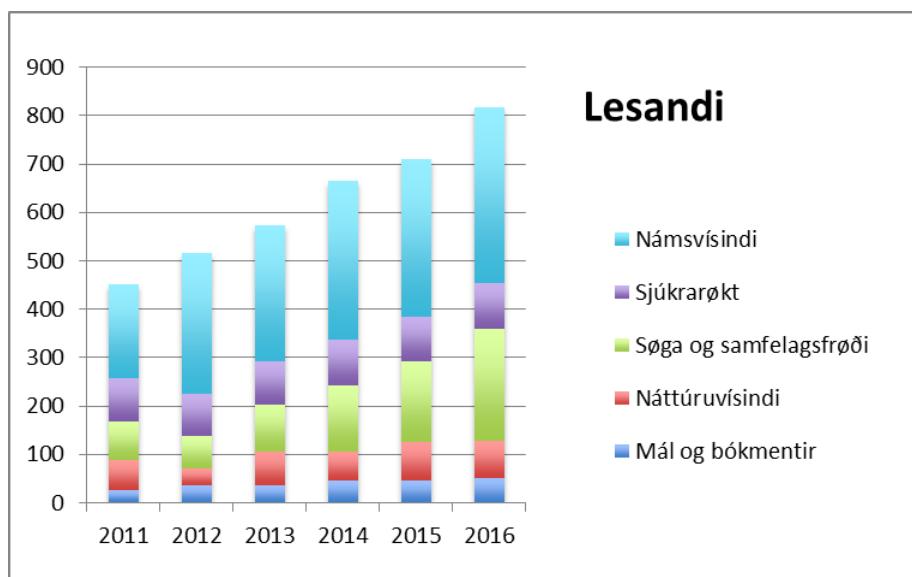
Starvsfólkahópurin á Fróðskaparsetrinum er fjølbroyttur. Talan er um vísindastarvsfólk, sum granska og undirvísa, vísindastarvsfólk, sum fyri tað mesta undirvísa, tóknilig og vísindalig hjálparfólk, sum eru við í granskning og undirvísing, og starvsfólk, ið rökja fyrisitingarligar og rakstrarligar uppgávur á stovninum.

Í dag eru umleið 115 starvsfólk í føstum starvi. Harumframt eru nógv starvsfólk, ið eru knýtt at Setrinum sum tímalærarar, atknýttir granskunar og próvdómarar. Myndin niðanfyri vísir starvsfólkabólkabýtið millum deildirnar (føst og adjungeraði starvsfólk).

Myndin vísir býti millum starvsfólkabólkar pr. 31. januar 2016

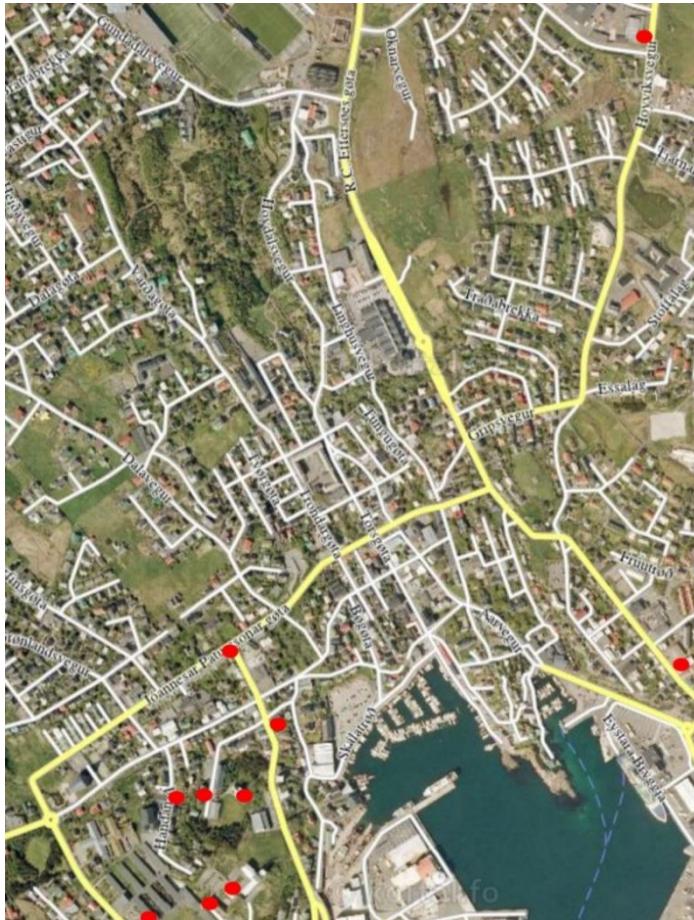
Talið á lesandi á Setrinum er nógv vaksið seinastu árini. Myndin vísir, hvussu lesandi býta seg millum deildirnar á Setrinum pr. 31. januar 2016.

Myndin vísir tal á lesandi býtt yvir deildir pr. 31. januar 2016

2.6. Hølisviðurskifti

Fróðskaparsetrið hevur sítt virksemi á 10 ymiskum addressum – undirvísingsvirkesemi er á 4 teirra.

Virksemið hjá Fróðskaparsetrinum er í lötuni spjatt ymsa staðni í býnum – størstu eindirnar eru við Jónas Broncks góta við umleið 250 lesandi og á Frælsinum við umleið 300 lesandi. Náttúrvísindadeildin hevur starvsstovuvirksemi í Inova á Hoyvíksvegnum.

Í talvuni niðanfyri eru upplýsingar um ymisku addressurnar, t.e. virksemi, fermetratál, starvsfólk og lesandi. Tølini eru leysliga mett við amboðum úr kortal.fo.

	Adressa	Endamál	m ²	Starvsfólk	Lesandi
1	Jónas Broncks góta 25	Søgu og samfelagsdeildin, Sjúkrarrøktarfrøðideildin	1.800	31	326
2	Fríðrik Petersens góta 9	Søgu og samfelagsdeildin, Lestrarhús, Búskaparráð	375	5	
3	J.C.Svabos góta 7	Lestrarskrivstova	200	6	
4	J.C.Svabos góta 14	Fyrisiting	500	12	
5	V.U. Hammershaimbs góta 16	Føroyamálsdeildin	700	12	51
6	Handan Á 5	Føroyamálsdeildin og Málráðið	50	0	
7	Nóatún 3	Náttúrvísindadeildin	1.050	18	77
8	Ovastova	Náttúrvísindadeildin	100		
9	Frælsið 20	Námsvíssindadeildin	3.000	29	362
10	Hoyvíksvegur 51	Náttúrvísindadeildin, Inova	7.775	113	816

Setrið er staðsett á 10 ymiskum addressum. Samlaða fermetratalið er um 7800 m².

Samanumtikið er støðan, at Fróðskaparsetrið ikki hevur høliskarmar og fysiskar umstøður, sum universitet nú á døgum eiga at hava. Tað ger at starvsfólk og lesandi ikki kenna seg sum partar av sama stovni. Vantandi felagshølir forða fyri, at tey natúrliga hittast til fakliga og sosiala samveru, og tað hevur við sær, at stovnurin fær ikki gagnnytt sítt potentiali til fulnar.

3.0. Framtíðartørvur

Setrið er í einari støðu, har beinagrindin fyri framtíðar universiteti er um at verða løgd, men tað er ein sannroynd, at fakligu økini eru ov fáment og tí alt ov viðbrekin. Sum ásett í virkisætlan Setursins, skal Fróðskaparsetrið vaksa. Fyri at fáa ta megina og rökka teimum málunum, sum eru neyðug fyri at skipa eitt kappingarført altjóða universitet, er neyðugt, at Fróðskaparsetrið veksur munandi í vavi. Tað merkir, at Setrið skal hava fleiri lesandi, fleiri starvsfólk, og at hølisviðurskiftini skulu gerast nútíðarlig og verða miðsavnað.

3.1. Ein framtíðarvisión

Sum nevnt í innganginum, mælir arbeiðsbólkurin til, at ein av berandi hugsjónunum fyri einum framtíðar granskingar- og lærdómsumhvørvi má vera, at vit savna alla gransking og alla hægri granskingargrundaða útbúgving á sama staði. Støddin á føroyska samfelagnum, fólkatal, landafrøði, mentan, fíggjarlig viðurskifti o.s.fr. benda á tað sama.

Heimurin er í stórari broyting, millum annað, sum avleiðing av alheimsgerðini og talgildari tøkni. Hetta fer at halda fram, og onnur tøknilig frambrot fara at elva til stórar broytingar, ið bjóða av og ávirka samfelagsmenningina.

Ein onnur broyting, sum hevur tikið seg upp seinastu nógvu árini, er ásannanin, at jørðin hevur avmarkað tilfeindi og at oyðingin av tilfeindi og náttúru ikki kann halda fram. Kendasta politiska útmeldingin er Brundtland rapportin “Vores fælles fremtid” frá 1987 og Rio fundurin í 1992, ið m.a. hevði við sær ST-sáttmálan, um at verja lívfrøðiliga margfeldið, sum Føroyar seinni hava tikið undir við. Síðan hava heimsins lond sett sær stevnu á klimatoppfundunum at viðgera hvussu forðast kann fyri oyðileggjandi umhvørvisbroytingum. Tann seinasti av hesum fundum var í París í desember 2015. Á ST fundinum í New York 25. september 2015 varð tikið undir við, at ST limalondini skulu ganga saman at arbeiða við teimum 17 málunum fyri burðadyggari menning (ref. The 17 Sustainable Development Goals)⁵.

Sum úrslit av støðugum vísindaligum og politiskum arbeiði er almenna meinингin nú farin at stremba eftir grønum loysnum og tí burðadygga samfelagnum, har evni sum lokal framleiðsla, varandi orkukeldur, fólkahelsa, mentan, umhvørvisvernd og sirkulerur búskapur fáa alsamt meiri rúmd. Hugsandi er talan um eitt týðandi paradigmuskift, sum fer at hava stóra ávirkan á kendar politiskar og búskaparligar skipanir. Sum samfelag og universitet mugu vit vera tilvitandi um hesar broytingar og búgva okkum til at møta avbjóðingum og möguleikum.

Fyri at leggja ein so góðan gróðrarbotn sum til ber er arbeiðsbólkurin sannførdur um, at gransking, útbúgving og nýskapan mugu raðfestast fremst. Soleiðis byggja vit land og halda fast í okkara unga ættarliði.

⁵ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

3.2. Menning av Fróðskaparsetrinum

Fróðskaparsetrið skal vaksa. Skal Fróðskaparsetrið fáa ta megi og rökka teimum málum, sum eru neyðug fyrir at skipa eitt kappingarført altjóða universitet, er neyðugt, at Fróðskaparsetrið veksur nógvi í vavi. Tað merkir, at vit skulu hava fleiri lesandi, fleiri vínsindafólk, og at hølisviðurskiftini skulu gerast nútíðarlig og verða miðsavnað.

Fróðskaparsetrið leggur dent á fakliga dygd og tvørfakligt samstarv. Setrið skal draga til sín starvsfólk við teimum bestu førleikunum til tess at tryggja atgongd til altjóða samstarv, dygd í gransking og útbúgving og kappingarføri.

Gransking, útbúgving og innovasjón elva til samfelagsmenning og búskaparvøkstur.

Fróðskaparsetrið skal saman við øðrum granskingarstovnum og vinnulívi skapa eitt sterkt umhvørvi fyrir gransking á útvaldum økjum.

Tí hevur Fróðskaparsetrið seinastu árini fyrireikað seg til at seta nýggjar útbúgvingar í gongd. Tað er í samsvari við avrikssáttmála millum leiðslu og stýri og strategiskjal frá ávíkavist 2013 og 2014. At bachelor- og masterútbúgvingarnar nú verða alsamt fleiri skapar nú möguleika fyrir og tørv á at bjóða út nýggjar útbúgvingar bæði á master og bachelorstigi.

Tað er umráðandi at seta eina greiða kós fyrir hvussu økið fyrir hægri útbúgving skal og kann mennast. Slík ætlan hevur við sær, at økið kann viðgerast ítökiliga saman við viðkomandi áhugapörtum. Í umrøðuni um, hvussu føroyska samfelagið skal mennast og framtíðartryggjast, er neyðugt at skapa opnar karmar, ið draga til sín áhugað fólk. Fróðskaparsetrið leggur stóran dent á at menna slíka tilgongd.

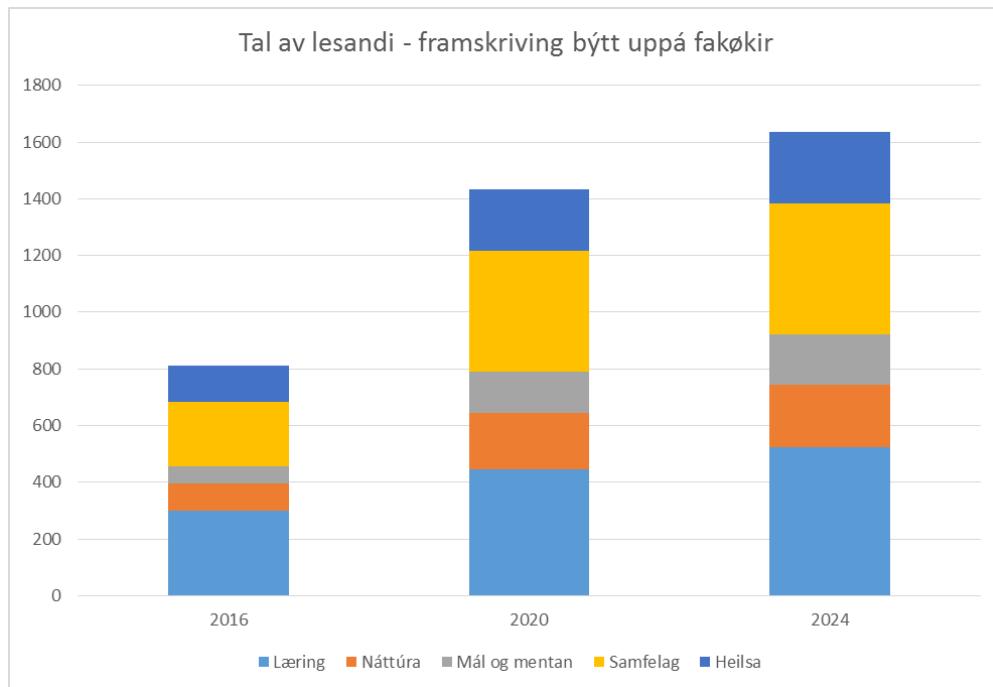
Útbúgvingaryvrlitið niðanfyri er tí eitt fyrsta uppskot til hvussu verandi útbúgvingarlandsdag kann mennast næstu árini. Talvan lýsir verandi útbúgvingar og nýggjar útbúgvingar, ið kunnu setast í verk og hvussu nógvi lesandi kunnu hugsast at verða, sum úrslit av øktum útbúgvingarvirksemi komandi 10-15 árini.

Útbúgvingaryvrlit 2016 – 2024 vísir tal á lesandi býtt út á útbúgvingar fyrir árini 2016, 2020 og 2024.

		2016	2020	2024	Flokkar 2024
Lærari	Ba	140	140	140	4
Námsfrøði	Ba	140	140	140	4
Masterútbúgvingar á NÁD	Ma		30	30	2
Vegleiðing	Ma	20	20	20	2
Ítróttur	Ba			60	3
Skapandi list	Ba		60	60	2
Pedagogikum			15	15	1
Sálarfrøði				20	2
Læringartøkni	Ma		20	20	2
Náttúruvegleiðing	Ma		20	20	2
Lívfrøði	Ba	30	30	30	2

		2016	2020	2024	Flokkar 2024
Lívfrøði-master	Ma		20	20	2
KT	Ba	40	40	40	2
KT-master	Ma		20	20	2
Orka/verkfrøði	Ba	20	30	30	2
Fiskarí/Aling	Ma		20	20	2
Støddfroði hjánám		5	10	10	1
Náttúra/Landbúnaður			10	10	2
Veðurlag/Hav			10	10	2
Matur/betri gagnnýtsla				10	2
Jarðfrøði	Ba			10	2
Smart grid/smart cities			10	10	2
Samfelag	Ba	45	45	45	3
Samfelag-master	Ma	14	20	20	2
Stjórn	Ba	45	45	45	1
Stjórn-master	Ma	10	20	20	0
Søga	Ba	45	45	45	1
Søga-master	Ma	10	20	20	0
Løgfrøði	Ba		60	60	3
Løgfrøði-master	Ma	30	30	30	2
Búskapur	Ba	20	60	60	3
Búskapur-master	Ma			20	2
Burðardygg menning	Ma	10	20	20	2
Sosialráðgevi	Ba		20	20	2
Almannaøkið/fyrising				20	2
Ferðavinna			20	20	2
Merkantilt/søla/marknaður			20	20	2
Fø mál og bókmentir	Ba	40	60	60	2
Føroyskt master	Ma	20	30	30	2
Miðlafrøði	Ma		20	20	2
Mentanarøkið			20	20	2
Fremmandamál (enskt)				30	2
Føroyskt sum 2. mál			15	15	2
Sjúkrarøkt	Ba	96	120	120	4
Fólkahæilsu	Ma	30	30	30	2
Medisin	Ba		15	15	1
Medisin	Ma			15	1
Sjúkrarøkt	Ma		20	20	2
Kostur, rørsla og heilsa			20	20	2
Ergoterapi				15	2
Fysioterapi				15	2
		810	1435	1635	102

Fyri at skapa eitt kappingarført altjóða universitet er neyðugt at styrkja Fróðskaparsetrið við fleiri starvsfólkum, greiðum granskingarætlanum og nýggjum útbúgvingum. Talvan víssir, hvussu talið á lesandi kann hugsast at broytast, um nýggjar útbúgvingar verða settar í gongd komandi árini.

Við miðvist at styrkja Fróðskaparsetrið og seta nýggjar útbúgvingar í gongd kann talið av lesandi á Setrinum tvífaldast innan lutfalsliga stutta tíð.

Starvsfólk

Til at menna framtíðar universitetið er neyðugt, at starvsfólkahópurin er hóskandi stórus, og at hann hevur teir vísindaligu fórleikar sum krevjast til ætlaða virksemið og at hvørt einstakt fakóki er nóg væl mannað soleiðis, at tað ikki fer undir ta kritiska fólkatal, sum krevst til tess at halda eitt lívført fakligt umhvørvi.

Gera vit upp hvussu nógv lesandi eru fyri hvørt starvsfólk á Setrinum, fáa vit eitt lykilstal sum liggar um 7. Brúka vit sama lutfall fyri eitt framskrivað tal á lesandi, sum er 1500, sæst, at starvsfólkahópurin skal verða á leið 215. Hetta kann sjálvsagt bara takast sum vegleiðandi, tí greinast má nærrí um eitt lutfall, sum er 7, er hóskandi. Tørvur á starvsfólkum og fermetrum er treytaður av, hvørji fakóki og hvørjar útbúgvingar talan er um. Heilsufak, náttúra og tóknifak krevja serhølir og fleiri starvsfólk, enn um talan er um samfelags- og hugvísindalig fak.

	Starvsfólk	Lesandi	Fermetrar	Lesandi/starvsfólk	Fermetrar/lesandi
Fróðskaparsetrið	115	810	7.775	7,0	9,6
Syddansk Universitet	3.838	24.999	307.615	6,5	12,3

Samanbering av lyklatölum fyri Fróðskaparsetrið og SDU. Setrið (heilsa, náttúra, tókni, samfølag, humaniora, námsfrøði), SDU (heilsa, náttúra, tókni, samfølag, humaniora).

Bygningar

Setrið hevur sum er umleið 7.800 fermetrar til 810 lesandi og 115 starvsfólk svarandi til umleið 8,3 fermetrar fyri hvørt fólk ella 9,7 fermetrar fyri hvønn lesandi. At verandi fermetratál ikki er nøktandi sæst aftur í, at Setrið hevur at kalla ongi felagsóki, lestrarklivar og bólkarúm, og harafturat mangla

bæði skrivstovu- og undirvísingarhøli. Um verandi fermetrar voru savnaðir og umskipaðir, kundu hølini verið betur gagnnýtt. Tað hevði tó neyvan broytt ta sannroynd, at fermetratalið, sum er tøkt, er ov lítið til virksemið á Setrinum.

Um ásett verður eitt lykilstal, sum er 10 fermetrar fyrir fólkvið, so er hølistørvurin fyrir 1500 lesandi og 215 starvsfólk um leið 17.000 m².

Tíðarætlan fyrir bygging

At útvega hølir til Fróðskaparsetrið skal síggjast sum ein tilgongd, sum varir í fleiri ár. Mælt verður til, at byggingin verður framd í stigum soleiðis, at ymiskar eindir kunnu takast í nýtslu so hvørt. Umráðandi er, at byggingin fellur væl inn í økið, og at tilfar og sniðgeving stuðlar upp undir trivnað hjá starvsfólkum og lesandi. Byggingin má fremjast skynsamt við atliti at heildarkostnaði - bygging, rakstur og viðlíkahald - og umhvørvi.

Næsta stig er at fyrireika byggiskrá fyrir eitt framtíðar universitet á Frælsinum/Debesartrøð. Mett verður, at tað arbeiðið kann verða gjort í tíðarskeiðnum á heysti 2016 til á vári 2017.

Triðja stig er at fara undir prosjektering og síðan at bjóða byggjarbeiðið út. Hetta stigið verður mett at taka 2-3 ár.

Sostatt er sannlíkt, at bygging kann byrja í 2020.

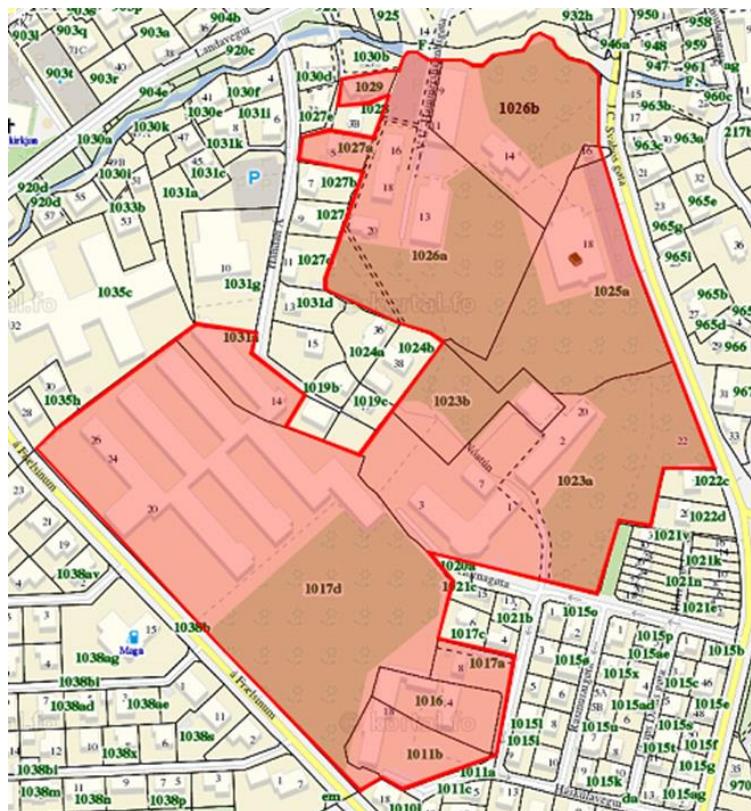
4.0. Økið og aðrir stovnar

4.1. Debesartrøð - Frælsið

Í byggisamtyktini fyri Tórshavnar kommunu, er økið millum Frælsið, Landavegin og J.C. Svabos gøtu, D3 – Alemnnir Stovnar. Økisparturin D3 er úttagdur til stórar almennar stovnar til umsiting, skúlaskap, heilsurøkt og tilíkt. Byggistigið og nýtslustigið í øki D3 eru ávikavist 0,25 og 0,5. Partur av økinum er skógarfriðað.

Stovnar í økinum eru:

Virkið:	Adressa:	Matr. nr.:	Eigari av matr.:	Vídd á matr.:
Fróðskaparsetur Føroya/Skúlin á Fløtum	Á frælsinum 20	1017d	MMR	~ 24000 m ²
Skúlin á Fløtum	Handan Á 14	1031a	TK	1760 m ²
Føroya Fólkaháskúli	Háskúlavegur 14 og 18, Símunargøta 8	1011b, 1016, 1017a	Føroya Háskúli	~ 5000 m ²
Havstovan, Vinnuháskúlin og Setrið	Nóatún 2	1023a og b	Fø.Landstýri	~ 15500 m ²
Landsbókasavnið	J.C.Svabos góta 18	1025a	Fø.Landstýri	~ 7320 m ²
Fornminnissavnið, konservator verkstað, Føroyamálsdeildin.	V.U.Hammerhaims góta	1026a	Fø.Løgting	~ 10080 m ²
Heilsufr.starvsstovan, Gl.Bókasavn (skrivst. Setursins)	V.U.Hammerhaims góta	1026b	Færø Amts Bibliothek	~ 6000 m ²
Føroyamálsdeildin	Handan Á 5	1027a	Fø.Landstýri	~ 700 m ²
Landsskjalasavnið	Landavegur 29	1029	Fø.Landstýri	420 m ²
Samanlagt øki				~ 70.780 m²

4.2. Aðrir stovnar

Fróðskaparsetrið hevur samstarv við aðrar granskingarstovnar og heilsuverkið. Tað er náttúrligur og neyðugur lutar í at skipa fyri granskingargrundaðari undirvísing, at granskalar úr fóroyska granskingarumhvørvinum eisini undirvísa á Setrinum. Góðar grundgevingar eru fyri at skipa samstarvið millum stovnarnar betur og meiri miðvist.

- Granskingarökini kunnu styrkjast munandi við at savna granskalarar undir somu lon við atgongd til felags hentleikar. Sum støðan er í dag, sita granskalar innan nær tengd øki spjaddir á ymsum stovnum og fáa ikki, ella ov lítið, gagn av hvør øðrum. Hetta er spell, tí fóroyska samfelagið er so lítið, at tað ber ikki til, at vit ikki gagnnýta okkara möguleikar til fulnar. Við at savna granskingina undir eina felags lon, fáast möguleikar fyri samvirkandi fyrimunum, ið á ymiskan hátt fara at stuðla undir fakliga virksemið og menningina. Granskalar og granskingarökini knýta sterkt sambond, og nýggir möguleikar fara at vísa seg. Fóroyska samfelagið skal nógv meira grunda sína framtíð á vitanarstørv, og tá er eitt sterkt savnað granskingar- og menningarumhvørvi ein avgjörd fyritreyt.
- Almenn granskingarstørv eiga at verða skipað við ávísari undirvísingarskyldu, soleiðis at granskingin, ið verður framd í Føroyum, í störst möguligan mun kann gagnnýtast í hægri undirvísing.
- Eitt savnað granskingarumhvørvi vil skapa gróðrarbotn fyri menning og framburði og ein sterkan pall fyri samstarvi við vinnulív og aðrar samfelagsaktørar.

Uppgávan hjá arbeiðsbólkinum er “at fyrireika eina framtíðarætlan um hølisviðurskiftini hjá Fróðskaparsetrinum”.

Sum so, er tað ikki uppgávan hjá arbeiðsbólkinum, at viðgera uppgávurnar hjá øðrum stovnum á Debesartrøð/Frælsinum. Men tað ber heldur ikki til - við hestabréllum - at viðgera eina framtíðarætlan um hølisviðurskiftini á Fróðskaparsetrinum á Debesartrøð/Frælsinum, og ikki onkursvegna hava fyrilit fyri, hvørja støðu Setrið má hava til samstarv við aðrar granskingarstovnar í umhvørvinum.

Skulu hinir stovnarnir eisini byggja út? Skulu teir flytast úr økinum? Skulu summar teirra leggjast saman við Fróðskaparsetrið? Ella skulu partar av virkseminum hjá summum teirra leggjast saman við Setrið?

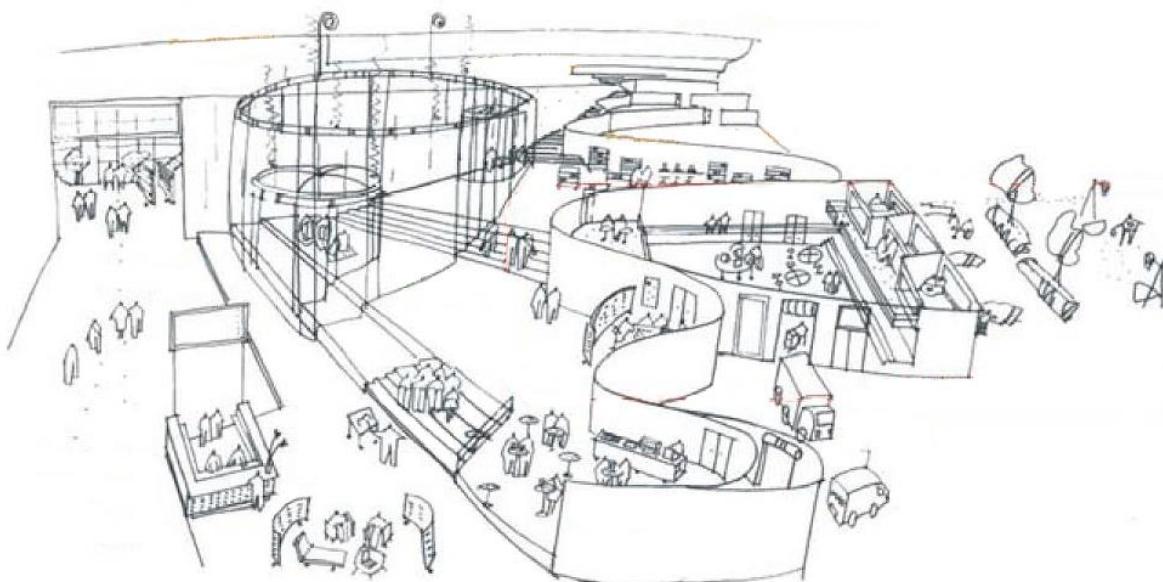
Hesir spurningar, eru ikki liðugt viðgjørdir og liggja uttanfyri arbeiðsuppgávuna hjá hesum arbeiðsbólkinum, men umráðandi er, at spurningarnir verða viðgjørdir, nú útbyggingar á Debesartrøð/Frælsinum standa fyri framman. Ein meira útgreinað hugleiðing um økini Debesartrøð, Nóatún-Frælsið, og hvussu tey eiga at verða ment, er viðheft sum fylgiskjal-1.

5.0. Framtíðar læruumhvørvið

Læruumhvørvið í breiðari merking fevnir fyri ein part um øll øki, har lesandi og starvssfólk hava sitt dagliga virki og harafturat um mentanina og virðisgrundarlagið fyri stovnin.

Í hesum partinum av frágreiðingini verður fysiska læruumhvørvið viðgjort.

Við atlit at støðuni í dag, við sínum styrkjum og veikleikum og við at kunna seg um royndir og rák hjá øðrum lærustovnum og um menning og rák innan frálærerufrøði og -tøkni, kunnu krøv og ynski greinast og raðfestast fyri framtíðar læruumhvørvið á Fróðskaparsetri Føroya.

Uppskot til hugvísindaliga royndarstovu (Skitsa: Pluskontoret)

5.1. Undirvísing og rúm

Yvirskipað kann undirvísing verða býtt í tríggjar høvuðsundirvísingarhættir:

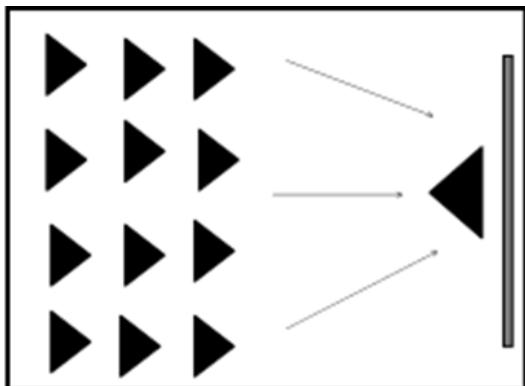
- Læraragrundaða undirvísing
- Samrøðugrundaða undirvísing
- Lesandigrundaða undirvísing

Undirvísingarhøli kunnu - við atliti at skapi, stødd og innrætting - á ymiskan hátt stuðla omanfyri nevndu undirvísingarhættir. Hølið kann vera "bundið" ella "hart" skipað, t.e. at skap og innrætting er neyvt tillagað undirvísingarhátti og/ella lærugrein, ella kann hølið vera óbundið/bleytt skipað, t.e. at skap og innrætting kann rúma ymsum undirvísingarháttum og/ella lærugreinum. Hølið skal hava hentleikar (AV-útgerð) at sýna framlögum samstundis sum möguleiki skal vera at lýsa eitt evni og eina tilgongd stigvist við eitt nú vanligari talvu/whiteboard.

Læraragrundað undirvísing

Undirvísari miðlar umrøðuevnið og tann lesandi tekur ímóti. Undirvísarin hevur trygd fyri, at umrøðuevnið er í fokus, men avmarkaða trygd fyri, at tann lesandi lærir. Læraragrundað undirvísing rúmar eisini samrøðu, tó vil samrøðan vera eyðkend av stuttum spurningum og svarum, sum eru neyvt tengd at umrøðuevninum.

Øll lesandi venda sær ímóti undirvísara.

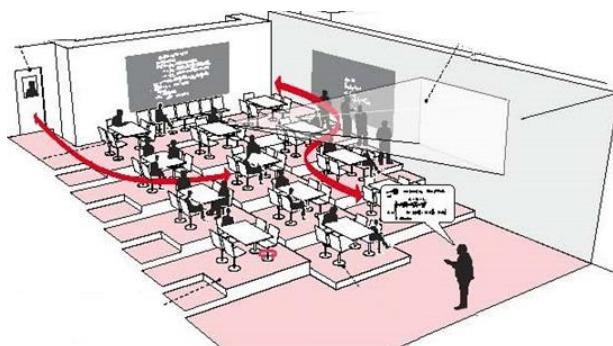
Skitsa: Inge Mette Kirkeby

Ein bundin innrætting kann vera við føstum innbúgvi, sum vendir móti undirvísara og talva/skermi/lørfitti, og kann gólvið hava trappuskap, soleiðis at øll síggja væl undirvísara og talvu/skerm/lørfift.

Mynd: Fróðskaparsetur Føroya

Skitsa: Christensen og Co arkitekter

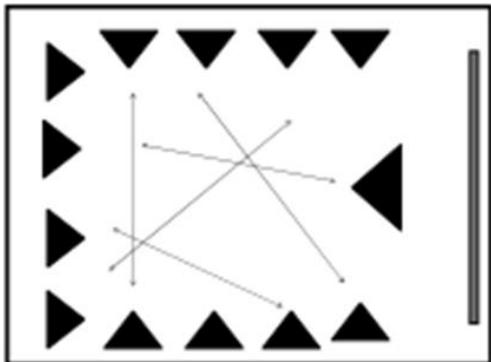
Ein óbundin innrætting kann vera við innbúgvi, sum kann flytast, soleiðis at lesandi kunnu skipa seg eftir tørvi. - og um gólvið hevur trappuskap, kunnu trinini vera somikið breið, at innbúgvið kann verða skipa á ymiskan hátt.

Samrøðugrundað undirvísing

Undirvísari og lesandi eru javnsett Báðir partar geva sítt ískoyti til at miðla og lýsa evnið, og umrøðuevnið verður viðgjört lesandi ímillum, sum einstaklingar ella bólkar eins og lesandi og

undirvísara ímillum. Undirvísarin hevur avmarkaðar möguleika at stýra innihaldinum í undirvísingini, men betur vissu fyri at tann lesandi lærir.

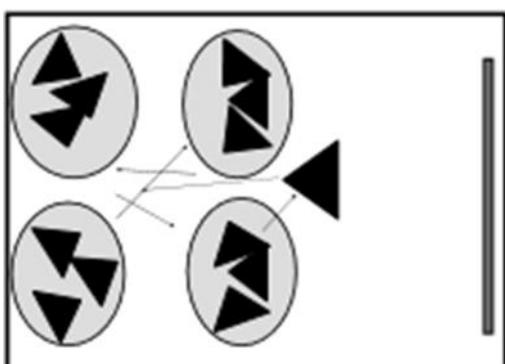
Berandi undirvísingartátturin er samrøða – dialogur, har undirvísarin og lesandi í felag lýsa og viðgera umrøðuevnið í ymiskum samanhangum og úr ymiskum sjónarhornum. Undirvísingin kann verða skipa sum samrøða í plenum ella sum samrøða í bólkum og millum bólkar. Hølið skal vera útgjort soleðis, at undirvísarin eins og bólkar hava nóg góðar möguleikar at nýta hentleikar til miðling (AV-útgerð/talvur).

Samrøðugrundað undirvísing, plenum
Skitsa: Inge Mette Kirkeby

Mynd: Fróðskaparsetur Føroya

Samrøðugrundað undirvísing, bólkaarbeiði
Skitsa: Inge Mette Kirkeby

Mynd: Fróðskaparsetur Føroya

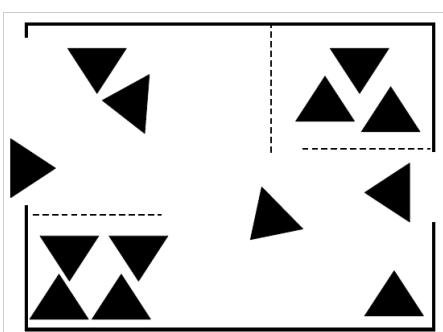
Lesandigrundað undirvísing

Tann lesandi - einsamallur ella í bólki - stýrir og tekur ábyrgd av umrøðuevninum og av læringini. Undirvísingarhátturin er Treytaður av, at tann lesandi fær vegleiðing frá undirvísara, til tess at tryggja, at umrøðuevnið samsvarar við ásettar læruúrtøkur.⁶

⁶ Fremtidens undervisningsmiljø på universitetet, baggrundsrapport, Sebastian Horst og Morten Misfeldt (Red.) 2010.

Tann lesandi einsamallur ella bólkurin hevur ábyrgd av undirvísingini í vavi, innihald og tíð. Parturin hjá undirvísaranum kann ligga í at orða uppgávuna og at geva aftursvar og vegleiðing í arbeiðstilgongdini.

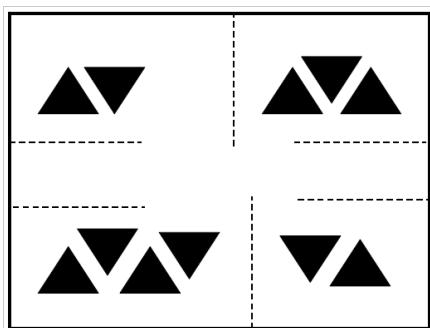
Í hesum samanhangi er talan heldur um arbeiðspláss enn um rúm. Arbeiðsplássið er ikki neyðturviliga á undirvísingarstovnинum, tó er tað óivað til fyrimuns fyri arbeiðið, at tað fer fram í undirvísingarumhvørvinum, har hentleikar eru til taks – AV-útgerð, bókasavn/dátugrunnar, royndarstovur – eins og tað er lagaligt at fáa sparring og vegleiðing frá lestrarfelögum og undirvísarum. Arbeiðsplássið kann vera í afturlatnum rúmum eins og í klivum/ hálvopnum rúmum í almenna økinum.

Lesandigrundað undirvísing í opnum,
Skitsa: Inge Mette Kirkeby

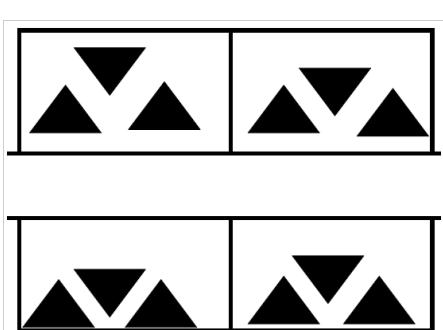
Mynd: Fróðskaparsetur Føroya

- í hálvopnum
Skitsa: Inge Mette Kirkeby

Mynd: Henning Larsen Arkitekter

og í afturlatnum rúmum
Skitsa: Inge Mette Kirkeby

Mynd: Henning Larsen Arkitekter

Granskingargrundað undirvísing

Granskingargrundað undirvísing merkir at granskari hevur ábyrgd av at skipa útbúgving og undirvísing og at sjálv undirvísingen í ávísan mun verður framd av aktivum granskaram. Við hesum verður tryggjað at nýggj granskingarárslit verða tilkin inn í undirvísingina, og at lesandi fá venjing í granskingaráttalagi í samstarvi við starvandi granskara.

Granskingargrundað undirvísing í sjálvum sær setur ikki serstók krøv til undirvísingarhøli. Heldur er tað upp til, hvussu stovnurin og undirvísarar velja at skipa seg og samstarva sinámillum og undirvísarar og lesandi ímillum, og at gera sær tankar um, í hvønn mun gransking skal gerast sjónlig, vekja forvitni og draga lesandi til sín at gerast aktivur partur av granskingini.

Um stovnurin hevur gjort sær hetta greitt, so kunnu rúm og skipan av rúmum stuðla undir hetta.

Mynd: Fróðskaparsetur Føroya

5.2. Rúm til óformliga samveru

Meginparturin av virkseminum hjá lesandi á einum setri er sett á skrá, undirvísing, venjingar, kunningartiltök o.s.fr., Men eins týðandi er tað, sum fer fram ímillum tað skrásetta virksemið, í steðgum, á veg frá einum staði til annað, og tað er umráðandi, at rúm verður, sum stuðlar undir óformliga samveru, har sosiala sambandið kann mennast millum lesandi, millum starvsfólk og millum lesandi og starvsfólk. Rúm til óformliga samveru skal eggja til uppihald og skapast og innrættast, so tað eins væl kann nýtast til arbeiði og til hvíld og helst staðsetast í ella upp at almennum økjum, gongsøkjum, bókasavni, kantinu og líknandi. Her koma fólk saman, og tað er ómakaleyst at leita sær eitt pláss at práta um eitthvørt evni, ella at arbeiða - einsamallur ella í bólki.

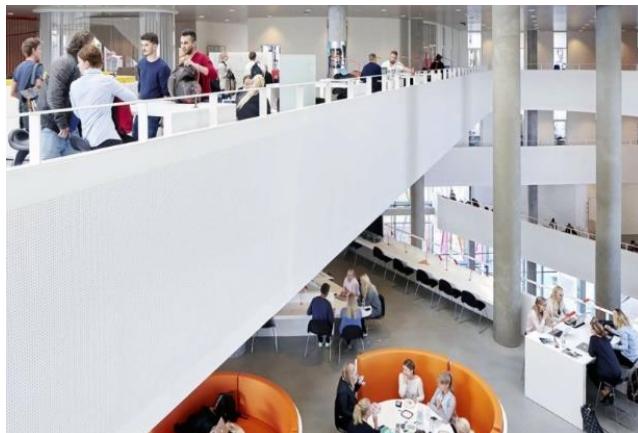
Felagsrúm til samveru og framløgur

Mynd: Henning Larsen Arkitekter

Bókasavn

Bókasavnið hevur verið og er týðandi partur av virkseminum á einum Fróðskaparsetri, og alt bendir á, at tað framhaldandi verður so. Bókasavnið hevur broytt skap og innihald og fingið ymisk heiti – tænastudepil, miðlasavn – sum lýsa, at virksemið er vorðið meiri fjøltáttāð, og at savnið, umframt bøkur og tíðarrit, bjóðar atgongd til tilfar, sum finst á ymiskum fysiskum og talgildum miðlum eins og dátugrunnum íkring heimin.

Bókasavnið er eitt stað, har lesandi javnan leita sær tilfar, og eitt stað, merkt av friði, har tað er sjálvsagt og ómakaleyst at leita sær pláss at arbeiða.

Myndir: Henning Larsen Arkitekter

5.3. Inniumhvørvi

Umhvørvið á einum lærustovni, tað fysiska og tað sinnisliga, hevur avgerandi týdning fyrir trivnað og avrik og læring.

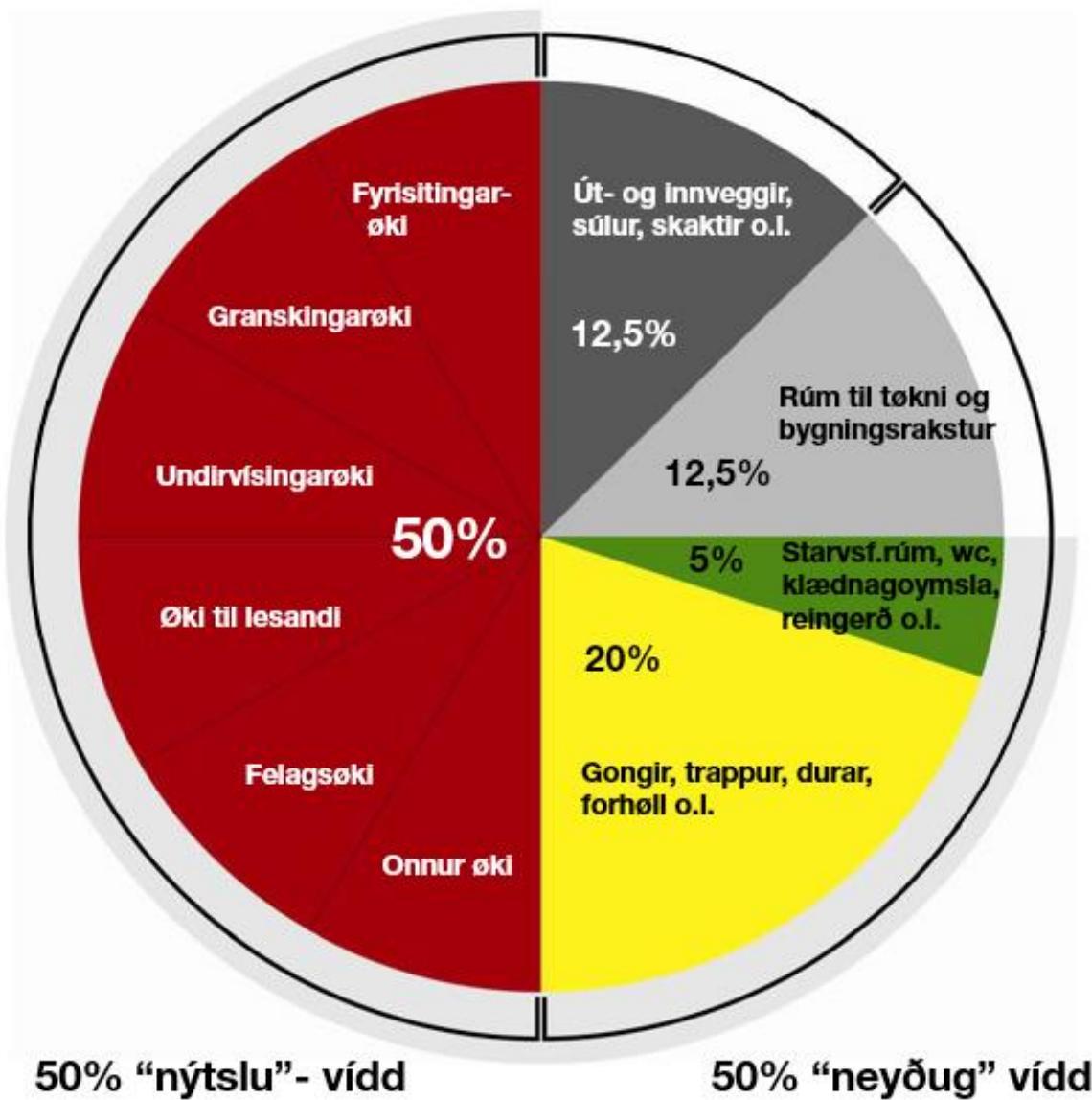
Tað fysiska inniumhvørvið fevnir um rúm, stødd, skap og samanhang, ljós, hita, ljóð og luftgóðsku, og tað sinnisliga umhvørvið er tongt at mentan, hugburði og atburði.

Fysisku karmarnir skulu skapast, so teir í stødd, skap og innrætting eru egnaðir til ætlaða virksemið, og atlit at ljósviðurskiftum, bæði kunstljósi og dagsljósi, ljóðviðurskiftum, hitaviðurskiftum og luftgóðsku skulu raðfestast høgt, tí júst hesi viðurskifti ávirka, hvussu væl vit orka, og hvussu væl vit megna at savna okkum um eitt evni.

Tað er ein sannroynd, at fagurfrøði, tilvitað tilevning av rúmum, av bygningslutum, litaval og tilfarsval, hevur ávirkan á atburð og hervið hugburð og mentan, og at hesi viðurskifti hava avgerandi týdning fyrir, um brúkarar kenna seg væl og hava hug at vera og virka í umhvørvinum.

5.4. Víddarbýti

Bruttovídd, lutað sundur í nýtsluøki

Samlaða víddin av bygningum fevnir um øki, ið verða beinleiðis nýtt til ætlaða virksemið og onnur øki at skipa atkomu og ferðslu í bygninginum og um øki, ið eru neyðug til tess at hýsa tøkni og tænastur. (Kelda: Universitets- og Bygningsstyrelsen).

5.5. Bygningarnir hjá Fróðskaparsetri Føroya/ Skúlin á Fløtum

Spurningin um nýtslu av verandi bygningum hjá Fróðskaparsetrinum/Skúlanum á Fløtum eiger ikki at verða endaliga viðgjørður, fyrr enn hølistørvurin hjá Fróðskaparsetrinum er væl lýstur, og ein nýtileikisgreining av Læraraskúlanum/ Venjingarskúlanum er gjørd til tess at meta um, verandi bygningur hóskar til endamálið.

Læraraskúlin/Venjingarskúlin varð tikan í nýtslu í 1968. Í hálva øld hevur hann verið karmur um læraraútbúgving og fólkaskúla og seinnu árini eisini um pedagogútbúgving.

Tað er lætt at hugsa, at virksemi, sum er, lærara- og pedagogútbúgving, kann halda fram á skúlanum, og at annað virksemi kann verða lagt afturat, tá ið fólkaskúlin fer í annan bygning. Tó skal samstundis havast í huga, at skúlin í skapi og innrætting er stórt sæd óbroyttur, og at bygningur og innrætting speglar tátíðar byggitøkni og hugburð til undirvísing og læring.

Endurnýtsla av bygningum kann viðmælast, um bygningurin hevur virði, sum kann væntast at verða eitt ískoyti til ætlaða virksemið, sum skal fremjast/hýsast í bygninginum.

Ymiskir parametrar kunnu nýtast at meta um virði:

1) Søguligt virði

At meta um, hvørt bygningurin umboðar týðandi tått í søguligum høpi

2) Byggilistarligt virði

At meta um, hvørt bygningurin hevur byggilistarligar dygdir, sum eru verdar at varðveita.

3) Funktionelt virði

At meta um, hvørt bygningurin við atliti at stødd, skapi, planloysn, atkomu, rúmstøddum og innleggingum hóskar til ætlaða virksemið.

4) Byggitøknilitgt virði

At meta um, hvørt bygningurin byggitøknilitgt er á nøktandi stigi, við atliti at nútímans standardum fyrir berandi konstruktiónir, klimaskermi, atkomu, hitatap, luftskifti, inniumhvørvi og at meta um heildarbúskaparlig viðurskifti, t.e. íløga í mun til rakstrarútreiðslur og viðlíkahaldsútreiðslur.

Ad 1 og 2: Sí hjálagda SAVE meting (Fylgiskjal 2).

Ad 3: Funktionelt virði

Verandi hølisstøðan hjá Fróðskaparsetrinum kann ikki nýtast til samanberingar um funktionelt virði. Sum er, er virksemið á Fróðskaparsetrinum spjatt út um býin. Høli eru útvegað, so hvørt sum tørvurin er vorðin nóg átroðkandi, og tað er meira útboðið av hølum og bygningum og játtanin til keyp/innrætting, sum stýrt arbeiðnum, heldur enn ein tilvitandi ætlan um at skipa av stovnin.

Sum nevnt er Læraraskúlin/Venjingarskúlin frá 1968, og skúlin er eitt dømi um skúlabygging, sum merkti 1950 – 1960 árini, har funktiónir eru greidliga sundurskildar.

Planloysnin er einföld. Ein miðstødd gongd, uml 90 m. lang, gevur atgongd til lonir til báðar síður, tilsamans 7 lonir. 5 lonir eru í tveimum hæddum.

Lonirnar eru skipaðar við einari gongd, 40 - 50 metrar long, fram við niðara borð, og umsitingar-/starvsfólkahølum, floksstovum, serhølum fram við ovara borð.

Fyri næmingar eru tvey sløg av hølum: gongir og undirvísingarhøli (flokshøli/fakhøli).

Matstova/kantina er, sum rúmar uml. 80 fólkum. Somu hølir eru fyri starvsfólk, gongdir og undirvísingarhøli. Tó eru harafturat lærarastovur til upphald/óformliga samveru.

Ein høll, uml. 240 m² er til fimleik, og ein Aula, uml. 350 m² er til felagstiltøk og framførslur.

Yvirhøvur er skúlin eyðmerktur av gongum og trappum. Av brunartrygdarávum kunnu gongdirnar, sum er, ikki gagnnýtast til eitt nú upphald, bólkararbeiði og líknandi, men einans nýtast til at ganga til og frá, og langt er at ganga millum deildirnar. Harafturat eru gongsøkini / gongdsrúmini fábroytt og lítið hugvekjandi.

Bygningarnir eru lagaðir eftir lendenum, og á tann hátt eru 8 ymiskar gólvhæddir. Trappur binda ymiskar gólvhæddir saman. Seinni eru rampur gjørdar í miðgongdini, og í tveimum trappurúnum eru settar lyftur. Hesi átökini eru ein bati, men mugu metast at vera neyðloysnir. Rampurnar hava stórrri hall enn ásetingarnar í kunngerð nr. 13 frá 10. februar 2012 um atkomuviðurskifti vísa á. Sum er, kunnu rørslutarnað verða noydd at flyta seg rættiliga langt fyri at koma millum hæddir í bygninginum.

Í 2014 útvegaði Landsverk eina støðulýsing av Venjingarskúlanum á Fræsinum. Innleggingarnar, sanitet, hiti, el og luftskifti eru yvirhøvur tær upprunaligu innleggingarnar. Summar innleggingar eru umvældar og nútíðargjørdar í sambandi við nýinnrætting, eitt nú alis-/evnisfrøðisstovan í lon 2. Aðrar innleggingar hava verið óvirknar í nógv ár, til dømis luftskiftisskipanin.

Í støðulýsing frá 2014 verður mælt til, at allar innleggingar verða gjørdar av nýggjum.

Fastur útbúnaður so sum undirvísingarkøkur, kantinukøkur, alis-/evnisfrøðisútbúnaður er yvirhøvur gamal uttan í alis-/evnisfrøðisstovuni í lon 2.

Ad 4: Byggitøknilegt virði

Í støðulýsing frá 2014 verður staðfest, at .. "umfram at bygningurin er sera viðtikin/slitin og ótíðarhóskandi hvat nútíðar krøv og ásetingar til inniklima, atkomuviðurskifti, brunaviðurskifti, K-virðir á húsalutum(hitatap), oljunýtslu v.m., so eiga fleiri átrokandi ábøtur/prioriteringar at verða gjørdar sum skjótast."

Sum áður upplýst, er Læraraskúlin/Venjingarskúlin frá 1968. Yvirhøvur stendur hann í dag í sínum upprunalfki, og byggitøknilega umboðar hann 50 ára gamlar standardar fyri bygging.

Byggitøknin er broytt munandi, og ymisk atlit, sum áður høvdu lítlan týdning, verða nú raðfest væl hægri, eitt nú orkunýtsla, inniumhvørvi, atkoma fyri øll og hugsan um reingerð og viðlíkahald.

Skal Læraraskúlin/Venjingarskúlin dagførast til nútíðar byggitøkniligu standardar, verður talan um sera umfatandi byggiarbeiði, og kanska enn meiri umfatandi byggiarbeiði, um bygningurin skal umbyggjast fyri at geva virkseminum nøktandi karmar.

6.0. Bústaðir til lesandi

Bústaðir er bústaðarfelag, sum millum annað hevur sum virkisøki at fáa til vega lestraríbúðir.

Í lötuni er Bústaðir í ferð við at yvirtaka sjálvsognarstovnarnar Næmingaheimið Undir Fjalli, Tórshavn, við 36 kømurum og Studentaskúlaheimið í Berjabrekku, Tórshavn, við 16 kømurum ella íalt 52 kømur. Hesi kømur eru øll roknað til lesandi á miðnámi.

Harnæst eru Bústaðir farið í gongd við at umbyggja partar av gamla Kommunuskúlanum í Tórshavn til 37 íbúðir, sum skulu standa lidnar til skúlaársbyrjan í august 2017. Í Mattalág er ætlanin at byggja 24 nýggjar lestraríbúðir, men tað liggur stilt í lötuni. Allar hesar 61 íbúðirnar eru ætlaðar lesandi, sum eru á hægri útbúgvistarstigi enn miðnám, og sum tí í stóran mun hava tilknýti til Fróðskaparsetrið og útbúgvistarstovnarnar á Debesartrøð.

Í Keypmannahavn er lutfallið av ungdóms- og lestraríbúðum uml. 18% í mun til heildartalið á lesandi. Eitt mál hjá Bústøðum kundi verið, at lutfallið í Havn skal vera har á leið ella hægri.

Í lötuni eru góð 800 lesandi á Fróðskaparsetrinum. Tað svarar til, at í Havn áttu at verið umleið 160 lestraríbúðir til lesandi undir hægrilestri, og at tað tí er tørvur á umleið 100 lestraríbuðum til tess at røkka málínnum um at hava 20% av lestraríbuðum í mun til talið av lesandi.

Við framtíðarætlanini í huga, at talið av lesandi skal vaksa til 1.500 á Fróðskaparsetrinum, verður tann samlaði tørvurin 250 íbúðir næstu 10-15 árinu bygdar so hvørt.

Spurnarkanning er gjørd millum lesandi á Fróðskaparsetrinum og hava 231 ella 30% svarað. Tey eru 95% fulltíðarlesandi, 80% kvinnur og 60% eru millum 20-29 ár, og 20% millum 30-39 ár.

Stutt kann sigast, at í lötuni býr 1/3 í egnum bústaði, 1/3 hjá familju/vinum og 1/3 búgva til leigu. Viðvíkjandi ráð at gjalda fyrir íbúð um mánaðin svara 50%, at tey kunnu rinda undir kr. 3.000 um mánaðin, 40% millum kr. 3-5.000 um mánaðin, men restin kann rinda frá kr. 5.000 og uppeftir.

Í dag búgva 60% í íbúðum, 30% í sethúsum og 10% hava kamar.

Viðvíkjandi parkeringsplássi siga 70% seg hava tørv á tí.

Til spurningin um tað skal verða kamar ella íbúð, vilja 95% hava íbúð. Herav siga gott 1/3 at íbúðin skal verða 3-rúm íbúð, og 44% 2-rúm íbúð. 12% ynskja 1-rúm íbúð.

Av lesandi á bygd kundu 37% ynskt sær íbúð í Havn, 42% vilja jeldur koyra ímillum og 21% hava ikki tikið støðu.

Í viðmerkingum, sum lesandi hava skrivað, halda summi, at leigan ikki kann verða meira enn kr. 3.000, um studningurin frá Studna ikki verður hækkaður, hann er í dag gott kr. 3.000 um mánaðin.

Fleiri svara eisini, at makin hevur inntøku og tessvegna klára tey sínar skyldur, hóast studningurin er í lægra lagi.

Niðurstøðan av hesum má verða, at tey lesandi ynskja sær storrri íbúðir svarandi til 2-3 rúm íbúðir, leigu undir kr. 3.000 um mánaðin og parkeringspláss til bil. Tó skal sigast, at í eini kanning í 2015 hjá MFS, svaraðu eini 80% av lesandi at tey høvdu arbeidi við síðuna av lestrinum, har 50% svaraðu, at tey forvunnu upp til kr. 50.000 um árið, 30% forvunnu upp til kr. 100.000 um árið, og tí svara eisini 40% í okkara kanning, at tey gjarna vildu rindað kr. 3-5.000 um mánaðin í leigu.

Størsta avbjóðingin í sambandi við lestraríbúðarbygging er kostnaðurin. Smærri íbúðirnar eru, jú kostnaðarmeiri eru tær fyri hvønn fermetur. Bústaðapolitikkur landsins er fyri stóran part latin upp í hendurnar á Bústøðum og kommununum at útinna. Tó, so hevur landið ábyrgd av lóggivnu fortreytunum, sum Bústaðir og kommunurnar virka undir fyri at fremja so bíliga bygging sum til ber. Hetta skal vera við til, at rakstur og leiga verða so lág sum til ber soleiðis, at leigan er í samsvari við fíggjarorkuna og stuðulsmøguleikarnar hjá teimum lesandi.

Ein avbjóðing í mun til kostnað er eisini at finna ein hóskandi leist fyri lestraríbúðir bæði í stødd, tal á rúmum, felagsrúmum o.ø.

Í sambandi við umbyggingina av parti av Kommunuskúlanum til lestraríbúðir, liggja íbúðirnar millum 18 og 52 fermetrar og ætlandi verður leigukostnaðurin frá kr. 2.500 – 4.500 um mánaðin alt eftir íbúðarstødd. Afturat hesum kemur so rúm í kjallara til súkklur, goymslur v.m.

7.0. Niðurstøður og tilmæli til víðari arbeiði

Mælt verður til at savna gransking og hægri útbúgving á sama stað og at skipa soleiðis fyri at granskingarstovnarnir koma at samvirka har tað er til fyrimunar og at gransking og hægri útbúgving verða flættað saman. Ókið Debesartrøð-Nóatún-Frælsið er sera væl skikkað at skapa eitt sterkt granskingar- og útbúgvingarumhvørvi. Ókið liggur væl fyri í býnum, tað hevur eina hóskandi vídd, og fleiri av stovnunum eru longu staðsettir har.

Fyri at skapa góðar karmar um eitt universitet við umleið 1500 lesandi, verður tørvur á umleið 17.000 fermetrum til gransking, undirvísing, felagsøkir, økir til lesandi og økir til tøknilig og rakstrarlig endamál.

Mælt verður til at menna økið soleiðis at tað verður ein merkisstaður við stórari atdráttarmegi, har virksemi og karmar stuðla hvør øðrum, og økið fær ein týðiligan samleika. Universitetsøkið má vera eitt opið, inkluderandi og savnandi umhvørvi, ið dregur býin, samfélög og vinnulív til sín.

Universitetsøkið eigur at verða eitt sjónligt dömi um hugsjónina um burðardygga menning og bygging.

Næsta stig er at gera neyva tørvslýsing av øllum virkisøkjum á Fróðskaparsetrinum – nú og frameftir. Arbeiðsbólkurin mælir tí til, at neyv arbeiðsætlan verður sett fyri tíðarskeiðið september 2016 til juni 2017, ið tekur støði í teimum fortreytum og virðum, ið eru ásett í hesi frágreiðing. Tað er umráðandi at hóskandi játtan verður sett av til arbeiðið.

Arbeiðsbólkur verður settur í august 2016 at gera byggiskrá fyri bygging. Bólkurin má samansetast við fólkum, sum umboða fakligu og starvsligu økini á Setrinum og fólkum, ið hava byggifakliga serfrøði umframt umboðum fyri byggiánara.

Í arbeiðinum at gera byggiskrá skal stórur dentur leggjast á at innheinta neyvar upplýsingar um virksemið á Fróðskaparsetrinum – og um hvørjar fysiskar karmar slíkt virksemi krevur, við atliti at framtíðarvøkstri og -krøvum. Tað er tí neyðugt at arbeiðsbólkurin leggur dent á at samskiftið við áhugapartar, serfrøði og onnur universitetsumhvørvi verður málvist og væl skipað.

Byggiskráin skal verða liðug í juni 2017.

Fylgiskjal 1

Fróðskaparsetur Føroya.

Hølisviðurskiftini hjá Fróðskaparsetri Føroya á Debesartrøð/Frælsinum

Markamót við aðrar stovnar í økinum

- 1) Føroya Landsbókasavn (Søvn Landsins)
- 2) Føroya Landsskjelasavn (Søvn Landsins)
- 3) Føroya Náttúrugripasavn (Søvn Landsins)
- 4) Fróðskaparsetur Føroya
- 5) Heilsufrøðiliga Starvsstovan
- 6) Havstovan
- 7) Vinnuháskúlin
- 8) Føroya Fólkaháskúli
- 9) Føroya Læraraskúli
- 10) Venjingarskúlin
- 11) Eirargarður og bygningarnir vestan fyri Frælsið
- 12) Skúlin á Trøðni
- 13) Granskingarráðið átti kanska at fingeð pláss í nýggja lestrarumhvørvinum

Okkara största avbjóðing sum samfelag er at skapa einar yngri Føroyar. Einar Føroyar, har ungdómurin trívist og festir rót.

Soleiðis segði landsstýriskvinnan m.a. í røðu, tá ið hon bjóðaði vælkomin til almennan fund tann 15. apríl um framtíðarhølisviðurskiftini hjá Setrinum.

Hesa avbjóðing skulu vit taka í största álvara. Okkara ungu skulu ikki leita sær burtur, tí tey kenna seg rikin av landinum tí vantandi valmøguleikar eru her heima. Vit skulu bjóða nógvar ymiskar útbúgvingar og lestrarmøguleikar her heima.

Seinastu árini hevur verið víðkað nögv um útboðið, og henda gongd skal halda fram. Soleiðis kunnu okkara ungu velja at lesa her heima burturav, ella at kombinera lesnaðin við at taka ein part her og ein part aðrastaðni. Vit eru longu væl á veg, og skulu áhaldandi víðka um útboðið og eisini útbyggja samstarvið við aðrar lærustovnar, umframt at vit mugu gagnnýta tøkniligu møguleikarnar til okkara fyrimunar:

Smá, fá og fjarskotin, sum vit eru, kunnu vit, um rætt verður farið fram, fáa gleði av, at til ber at lesa hvat sum helst, hvar sum helst og nær sum helst í dag. Málið skal tí vera, at lestrarumhvørvið á Frælsinum verður lestrarligi miðdepilin fyri okkara ungu, har vit kunnu bjóða eitt spennandi, mennandi og nútíðarligt lestrarumhvørvi við øllum nýmótans umstøðum og hentleikum og við teirri útgerð, sum nútíðin krevur bæði innihaldsliga og fysiskt. Har okkara ungdómar lesa, liva og knýta

vinabond fyri lívið. Har okkara starvsfólk undirvísá og granska og fáa fakligar avbjóðingar, og har útlendsk lesandi leita sær útbúgving, vitan og sambond tvørtur um lond og fakmørk.
Men hetta krevur, at hølisviðurskiftini hjá Setrinum batna munandi, tí tey eru als ikki nøktandi sum er. Arbeiðsbólkurin hevur í fyrstu atløgu fingið til uppgávu at greina hesi viðurskifti.
Vit kunnu ikki droyma um, at Føroyar verða fremsta lestrarlandið hjá okkara ungu, um vit, aftan á 50 ár, framvegis ikki hava hóskandi fysiskar karmar at bjóða teimum. Sjálvsagt vigar innihaldið í útbúgvingunum mest, so okkara útbúgvingar samsvara við líknandi útbúgvingar aðrastaðni.
Men teir fysisku karmarnir skulu eisini vera í lagi.

Vit eru við hesari ætlan longu farin undir at savna tær mongu útbúgvingarnar, sum í lötuni húsast kring allan býin, og vit eru eisini farin undir at fáa til vega bíligar og góðar lestrarbústaðir í setursumhvørvinum, sum eisini er ein av fyritreytunum fyrir einum góðum lestrarumhvørvi í dagsins samfelag.

Tað er ikki at fara skeivur av, at tá ið menn í 1920-unum gjørdu av at byggja eini hús úti á Debesatrøð, sum skuldu hýsa bókasavni, skjalasavni og fornminnissavni, tá varð hugsað stórt. Teir tóku alt ‘fjallið’ og settu kanska – enn dagin í dag – prýðiligesta bygningin í landinum á hetta stað.

Teir litu seg eisini íkring og sóu, at her var ‘bæði høgt til loft og vítt til veggja’. Uttanum kundi t.d. nögv virksemi av øðrum andaligum slag eisini vera.

Frammanundan var Føroya Fólkaháskuli fluttur úr Føgrulíð í Hornabø

Í tríatiárnum kom bókasavnið.
Í fimtiárnum Sjómannsskúlin, nú Vinnuháskúlin.
Í seksti-árunum Fróðskaparsetrið.
Í seksti og sjeytiárnum Venjingarskúlin og Føroya Læraraskúli.
Í sjeytiárnum Heilsufrøðiliga starvsstovan og Føroya landsbókasavn.
Í áttatiárnum/nítiárnum Havstovan.

Einki av hesum er komið av tilvild ella uttan stríð. Og onkur orsök man vera til, at so nögvir vitanar- og lærustovnar, sum árini eru liðin, eru lagdir ‘í runding’ uttan um vakra bygningin hjá Tórgarð, arkitekti, á Debesatrøð.

Hyggja vit nú at bygningunum og virkseminum á økinum á Debesatrøð og á Frælsinum, so eru fermetrarnir í dag vorðnir alt ov fáir og bygningarnir alt ov smáir til alt tað virksemið, sum stovnarnir skulu hýsa. Tí má okkurt gerast.

Og nú er lagamanni aftur at hugsa rúm og gagnið av rúmum. Enn einaferð kunnu vit taka støði í, at eitt virðiligt bókasavn skal vera kjarnin í andliga lestrarumhvørvinum við góðum lestrarumstøðum til lesandi og lærarar.

Omanfyri eru nevndir 12 ymiskir stovnar, sum hava sítt virksemi á setursøkinum. Níggju teirra hoyra beinleiðis undir Mentamálaráðið (1,2,3,4,7,8,9,10 og 12), hinir hoyra til onnur aðalráð. – V.ø.o. allir eru landsstovnar.

Uppgávurnar hjá stovnunum eru ymiskar, og samstarvið millum stovnarnar er eisini ymiskt, alt eftir hvønn stovn, tú tosar um og við.

Í summum fórum verður samstarvað um høli, útgerð og KT, í øðrum fórum um starvsfólk, uppgávur o.s.fr. Í onkrum fórum er eisini samstarv um ávisar uppgávur so sum frálæru, bókasavnstænastu o.s.fr. Tað sigur seg sjálv, at grannarnir hava nögv at siga, og eitt gott grannalag hevur ómetaligan týdning. Tá ið játtanirnar eru smábýttar, snýr tað seg um at fáa so nögv burtur úr hvørjari krónu sum gjørligt og at gera orð skaldsins um grannarnar til skammar:

Sjáldan velur tú grannarnar sjálvur, utan teir røttu ert tú bert hálvur. (Martin Joensen)

Einki er at ivast í, at ætlanin nú er, at Fróðskaparsetrið skal verða verandi í økinum á Debesartrøð/Frælsinum. Spurningurin er: hvat við hinum stovnunum, sum Mentamálaráðið eisini varðar av, men sum ikki hoyra til Fróðskaparsetrið, og sum m.a. eisini hava boðað frá, at teirra hølistørvur er akuttur?

Uppgávan hjá arbeiðsbólkinum er “*at fyrireika eina framtíðarætlan um hølisviðurskiftini hjá Fróðskaparsetrinum*”.

Sum so, er tað ikki uppgávan hjá arbeiðsbólkinum at viðgera uppgávurnar hjá øðrum stovnum á Debesartrøð/Frælsinum. Men heldur ikki ber til – við hestabrillum - at viðgera eina framtíðarætlan um hølisviðurskiftini hjá Fróðskaparsetrinum á Debesartrøð/Frælsinum, og ikki onkursvegna leggja upp fyri, hvørja støðu Setrið skal hava til samstarv við aðrar granskingarstovnar í umhvørvinum.

Skulu hinir stovnarnir eisini byggja út? Skulu teir flytast úr økinum? Skulu summir teirra verða lagdir saman við Fróðskaparsetrinum? Ella skulu partar av virksemi hjá summum teirra verða lagdir saman við Setrinum?

Hetta eru spurningar, sum ikki eru liðugt viðgjørdir, og sum liggja uttan fyri arbeiðsuppgávuna hjá hesum arbeiðsbólkinum, men umráðandi er, at spurningarnir verða viðgjørdir, nú útbyggingar á Debesartrøð/Frælsinum standa fyri framman.

Mentamálaráðið hevur boðað arbeiðsbólkinum frá, at hølistørvurin hjá øðrum stovnum undir ráðnum, sum liggja á Debesartrøð, í framtíðini skal loysast fyri seg.

Arbeiðsbólkurin kennir ikki til hølistørvin hjá teimum stovnunum, sum liggja undir øðrum ráðum, (Heilsufrøðiliga Starvsstovan, Havstovan og Eirargarður), men sum eru staðsettir í økinum, og mett verður, at teirra tørvur eisini verður loystur fyri seg.

Ein av stovnunum undir Søvnum Landsins, og sum harumframt fysiskt liggur á Debesartrøð, er Føroya landsbókasavn. Landsbókasavnið virkar sambært løgtingslög um bókasøvn (nr. 148, frá 20. des. 2005 við seinni broytingum). Sum tjóðbókasavn og meginbókasavn fyri allar Føroyar hevur savnið ávisar lógarásettárskyldur. Ein av hesum skyldum er sambært §3, stk. 8 “í samstarvi við Fróðskaparsetur Føroya og aðrar vísindaligar stovnar at veita vísindabókasavnstænastu”.

Tí kann sigast, at Landsbókasavnið og harvið Søvn Landsins bæði hava eitt *fysiskt* og eitt *innihaldsligt* ‘markamót’ við Fróðskaparsetrið, og hetta sama kann ivaleyst eisini sigast um fleiri av hinum stovnunum, sum í dag hava sítt virki á Debesartrøð, eitt nú Havstovan, Heilsufrøðiliga Starvsstovan og Vinnuháskúlin.

Í eini frágreiðing nevnd ‘Landsbókasavn og Universitetsbókasavn’ frá Søvnum Landsins og Fróðskaparsetrinum frá 2013 verða metingar gjørðar um, hvussu gongd kann fáast á málið at skipa Landsbókasavnið sum universitetsbókasavn.

Tað er ikki uppgávan hjá arbeiðsbólkinum at fara inn á smálutir um, hvussu eitt universitetsbókasavn skal skipast í framtíðini, men í øllum frágreiðingum, álitum og øðrum skrivum um hægri útbúgvingar í Føroyum, hevur tað ligið í kortunum, at tað er Landsbókasavnið, ið veitir bókasavnstænastu á Fróðskaparsetrinum í tøttum samstarvi við megindeildirnar, t.e. at Landsbókasavnið fær støðu sum universitetsbókasavn (Áltið um savnsbygnað, 2009). Í tí Yvirskipaða granskingspolitið 2011-2015 varð eisini staðfest, at granskingsstovnar og granskalar hava fyri neyðini at hava tøkt eitt universitets- og granskingsarbókasavn við ‘væl útgjördum hølum, neyðugum bókmentum, fullari atgongd til elektronisk tíðarrit og tökniligum amboðum’ (Vitan og vøkstur, 2011).

Nevnast kann eisini samstarvið millum Setrið og aðrar stovnar, eitt nú Havstovuna, tá ið tað m.a. snýr seg um undirvísarar. Hetta samstarvið eigur eisini at havast í huga í nýggja lestrarumhvørvinum.

Granskingsráðið er ein stovnur, sum í lötuni ikki heldur til á Fræsinum, men spurningurin er, um tað í framtíðini eisini skuldi ligið í sínum rætta umhvørvi, har granskarnir húsast?

Ynskilit er, ið hvussu er, at alt tað samstarv millum stovnarnar, sum longu er, so vítt gjørligt, heldur fram, og at hetta eisini verður útbygt og ment, soleiðis at brúkarin/studenturin/borgarin/undirvísarin fara at merkja, at her grør um gangandi fót.

Við hesum í huga mælir arbeiðsbólkurin til, at spurningurin um, í hvussu stóran mun Fróðskaparsetur Føroya skal samstarva bæði innihaldsliga, fysiskt, tökniliga og á annan hátt - við vísindaligu granskings- og grannastovnarnar – verður tikan upp beinanvegin og viðgjørður samstundis, sum arbeitt verður víðari við Debesartrøð/Fræsinum sum nýggjum lestrarumhvørvi.

- Tí soleiðis byggja vit land.

Fylgiskjal 2

SAVE-meting

Dagfesting: 12.04.2016
Verkætlan nr.: 4012
Málsviðgeri: OJ
Tlf: 290875

Bygningur: Fróðskaparsetur Føroya, Læraraskúlin/Venjingarskúlin.

Adressa : Á Frælsinum 20 - 24, 100 Tórshavn.

Grundarsteinar undir SAVE-metingini:

Vurderingsparametre:

1. Arkitektonisk værdi
2. Kulturhistorisk værdi.
3. Miljømæssig værdi.
4. Originalitet.
5. Tilstand.
6. Bevaringsværdi

Karakterer:

- 1 – 3 : høj værdi
4 – 6 : middel værdi
7 – 9 : lav værdi

1. Arkitektonisk værdi (Byggilistarligt virðið):

- Ved den arkitektoniske vurdering ser man på bygningens proportioner, facadertyme, den arkitektoniske bearbejdningsgrad og på samspillet mellem form, materialevirkning og funktion. Ved den arkitektoniske vurdering ser man også på, om bygningen i den lokale sammenhæng er et fornemt/godt, middelmådigt eller mindre heldigt eksemplar af en given bygningstype.
- Dette gælder såvel det traditionelle, egnstypiske byggeri som de arkitekttegnede huse. Det skal bemærkes, at den arkitektoniske værdi kan vurderes i forhold til bygningens oprindelige udtryk - eller i tilfælde af en ombygning – til det udtryk, som man har forsøgt at skabe med ombygningen (eksempelvis en yngre facade med et andet stilpræg). Udgangspunktet vil dog altid være den aktuelle fremtræden. Såfremt arkitekten eller bygmesteren er kendt, anføres navnet.

Kommentar:

Modernistisk skolebygning (seminarie og folkeskole), opført 1966 – 69, arkitekt Jørgen Stærmose / I.P. Gregoriussen.

Skolen er udformet med en central fordelingskorridor, hvorfra der udgår læringer til begge sider. Læringerne er til dels een etage og to etager.

Karakter:

6

Bygnigerne fremstår med en høj kælder af beton i nederste etage, og en let konstruktion i øverste etage, brystning med lodret bræddebeklædning under gennemgående vinduesbånd.

Facadeproportionering af længerne i to etager forekommer uharmonisk, dels den vandrette opdeling, dels den manglenede sammenhæng i facadertyme for de to etager.

Facadeproportioneringen af længerne i een etage forekommer afklaret og væsentlig bedre.

Materialevalg har tydelig reference til traditionel byggeskik med fundament/kældervægge af kampesten, senere beton, og en ovenpåliggende konstruktion af træ.

Lægerne mod syd, i to etager, har oprindeligt haft tilbagetrukket gavl i underetagen, og den samlede facade mod syd fremstod med dybde og variation. Facader i kælderetagen er senere flyttet ud, så gavlene nu er i samme plan, og dybden og variationen er væsentligt svækket.

2. Kulturhistorisk værdi (Mentanarsøguligt virðið):

- Ved den kulturhistoriske vurdering indgår en række forskellige aspekter.
- For det første ser man på, om bygningen er en manifestation af den lokale byggeskik, om den er repræsentant for en særlig stilperiode, og om den er udtryk for særlig håndværksmæssig formåen. Herunder tages der også hensyn til bygningens sjældenhed.
- For det andet, om bygningen afspejler tekniske innovationer i konstruktion og materialemæssig henseende. Eksempelvis som et tidligt betontypehus, en fabriksbygning med støbejernskonstruktioner eller lignende.
- For det tredje om bygningen er et ‘fortælleeksempel’ på en bestemt samfundsgruppens boligtype. F.eks. et byggeforeningshus, en arbejderbolig, en fabrikantvilla, et socialt eller almennyttigt boligbyggeri og lignende.
- Endelig kan der være knyttet historiske symbolværdier til bygningen. Sådanne værdier kan fremfindes ved arkiv- eller litteratursøgning eller kan fremgå af indskriftstavler eller lignende på selve bygningen. Hvis der kortlægges en bebygget struktur over området, kan den undersøgelse hjælpe med at kvalificere den kulturhistoriske vurdering af flere enkeltygninger.
- Et samarbejde med det lokale museum eller arkiv vil kunne kvalificere den kulturhistoriske vurdering. Som hovedregel gælder det, at de kulturhistoriske kvaliteter skal kunne aflæses direkte i bygningen. Personalhistorie medregnes normalt ikke til bygningens kulturhistoriske værdi, med mindre den har sat sig fysiske spor i bygningen, eller hvis symbolværdien er så stærk, at bygningen får ikonagtig status som f.eks. H.C. Andersens Hus eller Karen Blixens Rungstedlund.

<p><u>Kommentar:</u></p> <p>Bygningen refererer til lokal byggeskik med fundament/kælder af beton, overetage trækonstruktion. Den er fra slutningen af den modernistiske stilperiode, og i planløsning og indretning afspejler bygningen et syn på læringsmiljø, der undergik store forandringer i de følgende år.</p> <p>Konstruktion og materialer almindeligt forekommende.</p> <p>Skolen er blandt de sidste offentlige bygninger, hvortil der var knyttet embedsboliger. Disse er siden overtaget af skolen og anvendes til undervisning.</p>	<p><u>Karakter:</u></p> <p>7</p>
--	----------------------------------

<p><u>3. Miljømæssig værdi (Umhvørvis virðið):</u></p> <ul style="list-style-type: none">- Ved den miljømæssige vurdering ser man på bygningens betydning eller 'støtteværdi' for de tilstødende bygninger og for helheden eller anlægget. Man ser på, hvordan bygningen er placeret og tilpasset landskabet, husrækken, gadebilledet eller det miljø, den er en del af.- Hvis området er kortlagt som bebygget struktur, vil denne undersøgelse i mange tilfælde kunne understøtte den miljømæssige vurdering af bygningen. Den miljømæssige værdi er ikke afhængig af byggeriets økologiske bæredygtighed eller lignende.	<p><u>Karakter:</u></p> <p>5</p>
---	----------------------------------

<p><u>4. Orginalitet (Uppruni/originalitet):</u></p> <ul style="list-style-type: none">- Ved vurderingen af originalitet ser man på, i hvor høj grad bygningens oprindelige udtryk er bevaret, eller om det helhedsindtryk, som man har søgt at skabe ved en eventuel større ombygninger fremstår originalt. Ændringer i forhold hertil bedømmes under dette punkt. I praksis vil overvejelserne ofte gå på, om senere bygningsændringer støtter eller svækker bygningens dominerende elementer. Eksempelvis vil et renæssancebindingsværkshus, der er ombygget til en helstøbt klassicistisk facade i 1800-årene blive vurderet ud fra det klassicistiske udtryk, selvom det trænede øje vil kunne læse at der er et ældre bindingsværkshus bag facaden, hvorimod en etageejendom med ny butiksindretning i underetagen, der deler bygningen i to dele, vil blive vurderet med lav originalitet.	<p><u>Karakter:</u></p> <p>8</p>
--	----------------------------------

<p><u>Kommentar:</u></p> <p>Bygningen fremstår som helhed i sin oprindelige tilstand, hvad form og materialer angår. Oprindeligt dannede bærende stolper karm for gående rammer. En del gående rammer er udskiftet med nye vinduer med karm.</p> <p>Ved bygningsændringer er der anvendt vinduer og yderdøre, der afviger i format og materialer.</p>	<p><u>Karakter:</u></p> <p>3</p>
---	----------------------------------

<p><u>5. Tilstand (Standur/støða):</u></p>

- Ved vurderingen af tilstand ser man på, om bygningen er ordentligt og rigtigt vedligeholdt, herunder de almene, byggetekniske forhold – kort sagt om bygningen virker sund.
- Den øvede registrator kan relativ enkelt konstatere om der er sætningsskader, opstigende fugt, afskallet puds, huller i taget eller lignende, mens man ikke vil kunne konstatere om der er råddent træ bag maling eller svamp i tagværket.
- Derfor skal både registrator, ejer og kommunen gøre sig klart, at der er tale om en meget oversigtlig vurdering, der ikke er garanti for at bygningen er sund. At fortage en kvalificeret tilstandsvurdering af ældre bygninger, kræver en viden om både traditionel byggeskik og traditionelle byggematerialers nedbrydning og patinering.
- Registratorerne skal f.eks. kunne vurdere hvilke sætningsskader, der er acceptable på et bindingsværkshus kontra en muret villa fra 1960érne, eller en in-situ støbt betonbygning.

Kommentar:	Karakter:
<p><i>Bygningen er stærkt præget af manglende vedligeholdelse. Der er megen misfarvning af betonydervægge, hvilket kan skyldes revnedannelser og tæring af armering. Træbeklædning er udskiftet flere steder, og træværk i øvrigt, træbeklædning, stern, vinduer, døre og karme, trænger til behandling eller udskiftning. Afvanding af de befæstede udearealer er utilstrækkelig. Belægningen (asfalt) er flere steder stærkt nedbrudt, og der er utilstrækkeligt fald til afløb.</i></p>	7

6. Bevaringsværdi (Varðveitingar virðið):

- De ovennævnte fem vurderingsparametre sammenfattes til sidst i en fælles bevaringsværdi. Vurderingen af bevaringsværdien bygger på det samlede indtryk af bygningens kvalitet og tilstand. Bevaringsværdien skal opfattes som en sammenfattende, konkret vurdering af de ovenstående delvurderinger. Der foretages her en afvejning af, hvilke forhold der vejer tungest og derfor bør tillægges størst vægt i den samlede bevaringsvurdering. Der er således ikke tale om et mekanisk, analytisk gennemsnit af de karakterer, man har givet i delvurderingerne.
- Almindeligvis vil den arkitektoniske, den kulturhistoriske og den miljømæssige værdi veje tungest i forhold bevaringsværdien. Bevaringsværdien hænger sammen med bygningens arkitektur og historie. Den hænger sammen med, om bygningen er et godt eksempel på periodens arkitektur eller på en særlig byggeskik, om bygningstypen eller bygningsformen er sjælden, om bygningen har dannet forbillede for andre bygninger, om den er intakt eller om udskiftninger og ombygninger er tilpasset bygningens udtryk og endelig om bygningen er uundværlig i gadebilledet, i landskabet eller for helheden.
- En bygning, der er en væsentlig del af et anlæg, vil ofte få den samme bevaringsværdi som de resterende bygninger i anlægget. Eksempelvis en længe i et gårdanlæg eller en sidebygning. Ved større historiske anlæg som f. eks et herregårdsmiljø, der består af mange enkeltbygninger

med hver med sin funktion, men hvor alle bygninger er med til at danne helheden, vil den enkelte bygning blive vægtet og vurderet efter sin rolle og uundværlighed i det samlede anlæg.	
<p><u>Kommentar:</u></p> <p>Den arkitektoniske værdi vurderes at være jævn, stærkest omkring hovedindgang og aula. Bygningen er ikke en væsentlig markør for stilperioden – der findes andre og bedre eksempler i landet.</p> <p>Bygningen vurderes ikke at være bærer af høj kulturhistorisk værdi.</p> <p>Fløjens med boliger sammen med aulaen bidrager positivt til at give gaden/vejen form og karakter, ligeledes bygningens fremtræden mod stien nord for bygningen.</p> <p>Bygningsanlægget i øvrigt er med til at danne karm om det store, åbne område syd for skolen, men tilfører ikke væsentlige kvaliteter.</p> <p>Bygningens tilstand er ringe.</p>	<p><u>Karakter:</u></p> <p>7</p>